

Svenska
Fyrsällskapet
www.fyr.org

Blänket

2010:3 Årg 14

inkl. HÖSTPROGRAM 2010

Adress:

Svenska Fyrsällskapet
c/o Esbjörn Hillberg
Donsö backe 16
430 82 Donsö
Tel. 031-97 21 48
Fax 031-97 06 23
e-post:
esbjorn@hillberg.com
Hemsida:
www.fyr.org

Redaktör:

Maria Elsby
Terrassvägen 3 Stockevik
450 34 Fiskebäckskil
Tel. 0523-221 39
e-post:
maria.elsby@telia.com

Nästa manusstopp:
25 augusti 2010
Avisera senast 1 augusti
ISSN 1404-3262

Omslagsbild:

Hällö fyr
Foto: Esbjörn Hillberg

Svenska
Fyrsällskapet
www.fyr.org

Blänket **2010:3**

Informationsskrift
för medlemmar i
Svenska Fyrsällskapet.

*Författarna är själva
ansvariga för artiklarnas
innehåll och bilder.*

Plusgiro: 1968 420-8
Bank: Nordea Bank Sweden
IBAN: SE92 9500 0099 6042 1968 4208
Bic/Swift-code: NDEASESS
Organisations nr: 802439-0216

Innehåll

Redaktörens ruta	4
<i>Maria Elsby</i>	
Klubbmärken, tröjor m.m.	4
Höstprogrammet	5
Gustaf Dalén-utställning	8
Allan Bengtsson, postiljon och fyrvaktare	9
<i>Ulla Torin</i>	
St. David's och Gibbs Hill, två Bermuda-fyrar	14
<i>Ove Jensen & Tina Scheutz</i>	
Fyrvaktarna från Ödsmåll	16
<i>Mats Carlsson-Lénart</i>	
En ny fyrförening har sett dagens ljus!	21
<i>Bengt Wall</i>	
Information gällande HÅLLÖ	22
<i>Bertil Abrahamsson</i>	
Svenska Fyrsällskapet deltog vid bildandet av Föreningen Hällö Fyr	27
<i>Esbjörn Hillberg</i>	
Ett långt fyrliv - från Dämman till Morups Tånge	28
<i>Kurth Augustson</i>	
Utflykt till sydöstra Gotland 24 april 2010	36
<i>Jan Ströberg</i>	
Kassunfyrbyggen i Lysekil	37
<i>Bror Martinsson & Leif Elsby</i>	
Viskärs fyr sommaren 1901	42
<i>Gösta Heijkorn - Maria Djurskog & Margetha Lihnell-Djurskog</i>	
Boktips	46
<i>Leif Elsby, Hans Rutberg, Åsa Fahilbeck</i>	
Medlemserbjudande!!!	47
Agö en 150-årig fyr och dess fyrfolk	48
<i>Anders Röstlund</i>	
Svenska Fyrsällskapet; styrelse och kommittéer	50
Medlemsavgifter verksamhetsåret 2010	51
Hur blir jag medlem i Svenska Fyrsällskapet	52
<i>Esbjörn Hillberg</i>	

Redaktörens ruta

Ja, så har det nu äntligen hänt, Leif och jag har deltagit i norrlandsfyrrsan arrangerad av Börje Moberg. En fantastisk resa som gav möjligheter att komma till många av de fyror vi bara hört i väderleksrapporten om. Jag fick dessutom tillfälle att träffa flera av de personer som jag bara haft mail- eller telefonkontakt med i samband med artiklar i Blänket eller efterforskningar av fyrpersonal. Norrlänningar är mycket trevliga och gästfria och kan inte minst berätta mycket om fyror, dess historia och personal. Ett hjärtligt tack för de nya kunskaper vi fick och för de berättelser i Blänket som jag hoppas skall komma. Ett stort tack också till Börje som trots att resan, p.g.a. vädrets makter, inte alltid gick enligt plan A lyckades plocka fram både plan B och C och alltid med gott humör och ett smittande lugn.

Innehållet i Blänket är en avvägning mellan gammalt och nytt, teknik i nutid och förr. Många söker nu sina rötter och inom Svenska Fyrsällskapet har vi många medlemmar vars föräldrar, mor- och farföräldrar vuxit upp på våra fyrplatser. Familjerna flyttade runt ganska mycket och olika fyrfamiljer möttes och skildes under årens gång. Vad hände sedan med den familj som man bodde tillsammans med under några år undrar flera? Jag vet själv hur jag tiggde min mamma om att berätta om sitt spännande liv. Tyvärr berättade hon väldigt lite och dog dessutom ung. Jag saknar därför mycket av min bakgrund. Om du tillhör dem som kan berätta något om forna tiders fyrliv så gör det. Det är något som är väsentligt för yngre att få veta hur det var. Det är deras bakgrund och dessutom är det roligt att läsa.

Tack alla underbara medlemmar som jag har kontakt med vid artikelskrivningen. Fortsätt att skicka in material så att jag får möjligheten att göra en bra och varierad tidning.

Maria Elsby

Klubbmärken, tröjor m.m.

Du kan köpa nedanstående artiklar genom att sätta in pengarna på vårt PG konto nr 1968 420-8 samt skriva på talongen vad du önskar köpa. Innan du beställer tröjor var vänlig kontakta Ulla Hillberg 031-972148, email: ulla@hillberg.com för att reservera rätt storlek och modell. Portot inom Sverige är beräknat för endast ett exemplar per artikel. Kontakta oss därför om du beställer flera saker samtidigt för detta kan förändra portot både positivt och negativt.

Fyrhandbok, 320 sidor, 450 bilder, hård pärm, 116 svenska fyror, pris inkl. porto om medlem 220:-, ej medlem 270:- (extra porto: Europa 45:-, utom Europa 55:-)

Om fyror-de Pharis, en översatt avhandling på latin från 1722, pris inkl. porto 120:- (extra porto: Europa 45:-, utom Europa 55:-)

Fyrhandbok + Om fyror, båda böckerna, pris inkl. porto om medlem 260:-, ej medlem 310:- (extra porto: Europa 105:-, utom Europa 135:-)

Fyrkortlek svenska fyror, 52+3 kort, pris inkl. porto om medlem 40:-, ej medlem 50:- (extra porto: Europa 20:-, utom Europa 25:-)

Klubbnål i emalj med logo, pris inkl. porto 35:- (extra porto utomlands 5:-)

Tygmärke broderat (6 cm högt) med logo, pris inkl. porto 35:- (extra porto utomlands 5:-)

Dekal självhäftande transparent vinyl (10x10 cm) med logo, pris inkl. porto 15:- (extra porto utomlands 5:-)

T-shirt, vit, transfer logo vänster arm, dam- eller herrmodell, olika storlekar, pris inkl. porto 130:- (extra porto: Europa 25:-, utom Europa 35:-)

Piké-tröja, marinblå, broderad logo vänster arm, dam- eller herrmodell, olika storlekar, pris inkl. porto 240:- (extra porto: Europa 45:-, utom Europa 55:-)

Keps, marinblå, broderad logo, pris inkl. porto 110:- (extra porto: Europa 20:-, utom Europa 25:-)

Höstprogram 2010

2 augusti Halmstad

Våra västkustfyrar och deras historia

Halmstads Stadsbibliotek, Axel Olssons gata 1, måndag 2 augusti, kl 18.00

Esbjörn Hillberg, ordförande i Svenska Fyrsällskapet, berättar om västkustfyrarnas historia, nuläge och framtid. Fyrsällskapet har genom programkommitté Väst, under juli månad, haft sin lilla fyrutställning på Halmstads bibliotek.

Ingen anmälan, fri entré.

Möjlighet finns att köpa bl.a. den nya "Fyrhandboken" m.m..

Vid ev. frågor kontakta Marie Tilosius tel. 031-526165 eller e-post marie.tilosius@brevet.nu

8-9 augusti Stockholm

Utflykt till Häradskärs fyrplats

Max 25 personer. För närmare upplysningar kontakta Christer Nettelblatt, tel. 08-6651118(a), 08-6421776 (kväll)

För närmare information se Fyrsällskapets hemsida, www.fyr.org, under sommaren.

21-22 augusti

Årets Internationella Fyrhelg/dag

Besök c:a 70 öppna fyrplatser i Sverige.

För åttonde året i rad firas Fyrdagen över hela världen. Förra året kom det c:a 10.000 besökare till 72 öppna fyrplatser. Mer info kommer att finnas på vår hemsida www.fyr.org och information kan också fås via Tommy Asplund mobil 0731-807300 eller Esbjörn Hillberg tel. 031-972148.

September Sydost

Utflykt till Garpens fyrplats

Väl mött på Garpens Fyrplats i september och till en unik möjlighet att få lyssna till Gustav 90 år, som är en av två människor som är födda på ön. Han berättar om livet på en fyrplats och om händelser både dramatiska, komiska och sorgliga från 20-talet och framåt.

Vi, programkommitté Sydost, kommer också att bjuda på någon eller några andra som kan berätta om annat som är speciellt för Bergkvara.

Mer information kommer att finnas på Fyrsällskapets hemsida www.fyr.org i augusti.

Frågor och anmälan till Heléne Nicklasson tel. 0455-27666.

11 september

Utflykt till Väderöbods fyrplats

(Reservdag 12 sept) om det blåser för mycket på lördagen.

Samling i Hamburgsund vid fotbollsplanen 200 m norr om färjan till Hamburgö kl 10:00.

Beräknad återkomst till Hamburgsund kl 17.

Utfärd med Föreningen Väderöbods båt (7,5 m livbåt) samt en 9 m dykbåt. Båtresan tar 1,5 tim till Väderöbod. Föreningen guidar besökarna runt i husen och de som vill och kan får gå upp i fyren. Sjöfartsverket kräver att alla som går upp i fyren först skriver på att det sker på egen risk. I arrangemanget ingår en lättare lunch på Väderöbod. Om vädret tillåter kommer vi att på hemvägen gå en liten omväg förbi de vackra öarna Florö och Dyngö.

Kostnad för arrangemanget 550:- per person. Max 22 deltagare. (min 5)

Anmälan senast den 25/8 till Magnus Blomstrand tel. 0732-305229 och därefter inom 5 dagar insättes avgiften på 550 kr per person på Föreningen Väderöbods postgiro 330684-2.

OBS. Anmälan är bindande och giltig när avgiften är betald. Vid avanmälan efter 25/8 återbetalas inte avgiften. Var noga med att ange Väderöbodresa, namn och telefonnummer så att det går att

meddela om turen måste ställas in. Beslut om utfärd tas baserat på väder på torsdag kväll före utfärdan. Vid SV vind över 8 m/s kommer vi att ställa in turen. Då betalas avgiften tillbaka. Denna utflykt ordnas av Föreningen Väderöbod på initiativ av Programkommitte Väst. **Båtresan ut till Väderöbod sker med privatbåtar. Dessa båtar har ingen ansvarsförsäkring utan resan sker på deltagarnas egen risk.**

26 september Gotland

Utflykt Sliteområdet

Söndag 26 september gör vi en dagsutflykt till Sliteområdet på östra Gotland. Vi besöker Sjöfartsmuseet och gör en kortare båttur för besök på Enholmen med dess historiska byggnader. Visning av Slite Cement och fler studiebesök kommer att göras beroende på väder och vind. Medtag matsäck och kaffekorg samt oömma kläder efter väderlek. **Vi samlas vid Sjöfartsmuseet i hamnen 09.00.** **Anmälan** i god tid till Jan Ströberg tel. 0498-271523, 070 894 96 94 eller e-post jan.stroberg@ebox.tninet.se

26 septeber Göteborg

Utflykt till fyren Donsö Huvud

Båt från Saltholmen, Göteborg, söndag den 26 september c:a kl 11.40 (se hösttidtabellen) till Donsö. Vi vandrar genom samhället, med Esbjörn och Ulla, till fyren Donsö Huvud. Visning av fyren och därefter fortsatt vandring längs havet till Donsö Hamn. Esbjörn Hillberg visar sin fyrboksamling. Medtag matsäck. Valfri återfärd c:a kl.15 eller kl.17, kostnad båten t/r Västtrafik 2x2 kuponger. **Ingen Anmälan.** Vid ev. frågor kontakta Ulla Hillberg tel. 031-972148.

29 september Stockholm

Öregrund och fyrarna

Fredrik Abrahamsson, författare till boken "Öregrund och fyrarna" berättar och visar bilder från fyrplatserna i farvattnen runt Öregrund. **Vi träffas i Skeppsholmens Folkhögskola kl. 19.00. Adress: Slupskjulsvägen 12.** Resväg kommunalt: Buss 65 till busshållplats Moderna Museet på Skeppsholmen, gå 200 m mot norra udden. Parkering finns i anslutning till Folkhögskolan. **Lokal:** Inre Matsalen, ingång vid Huvudentrén **Inträde 20:-** (obligatoriskt), inträde + kaffe med kaka 40:- **Anmälan senast 24 september** till Christer Nettelbladt tel. 08-6421776 eller e-post ulf.schloss@telia.com.

13 oktober Stockholm

Gotska Sandön

Hans Hörlin, barnfödd och uppväxt på Sandön berättar och visar bilder om sina fyrtio år som fyrvaktare och fyrmästare. **Vi träffas i Skeppsholmens Folkhögskola kl.19.00. Adress: Slupskjulsvägen 12.** Resväg se 29 sept. **Lokal:** Inre Matsalen, ingång vid Huvudentrén **Inträde 20:-** (obligatoriskt), inträde + kaffe med kaka 40:- **Anmälan senast 8 oktober** till Christer Nettelbladt tel. 08-6421776 eller e-post till ulf.schloss@telia.com.

13-15 oktober Stockholm

Studiebesök hos fyrtillverkaren Sabik i Finland

Sabik är en modern fyrtillverkningsföretag, lokaliserad i Borgå, 5 mil öster om Helsingfors. Följ med på ett studiebesök i deras produktion och se LED-tekniken på nära håll.

<http://www.sabik.fi/>.

Max. 10 platser

Priser, program etc.se Fyrsällskapets hemsida www.fyr.org.

Anmälan senast 1 augusti till Tommy Asplund tel. 0731-80 73 00 eller e-post fyrutflykt@gmail.com.

14 oktober Göteborg

Fyrrar på Azorerna, m.m.

Frölunda Kulturhus, Lilla salen, torsdag den 14 oktober kl 18.30

Mirja Lappalainen berättar och visar bilder från en fyrresa till Azorerna 2009. Mirja arrangerade denna resa och hon informerar också om kommande planer på en ny fyrresa till Azorerna.

Marie Tilosius visar ett kort bildspel "Is, fyrrar och vatten" en resa i Göteborgs Södra Skärgård Saltholmen-Vrångö t/r vintern 2010.

Bilder från Esbjörn och Ulla Hillbergs besök, april 2010, i den franska fyren Cordouan.

Fritt inträde. Om du vill fika efteråt så tänk på att Fiket i Kulturhuset stänger kl 20.

Vid ev. frågor kontakta Marie Tilosius tel. 031-526165.

1-19 november Kungälv

Fyrrar på västkusten

Kungälv bibliotek, Borgmästaregatan 6, öppettider se www.kungälv.se/bibliotek eller ring tel. 0300-834185.

Fyrsällskapet programkommitte Väst visar under denna tid sin miniatyrbild om fyrrar på västkusten. Den nya "Fyrhandboken" finns till påseende.

11 november Kungälv

Våra västkustfyrrar och deras historia

Kungälv bibliotek, Borgmästaregatan 6, torsdagen den 11 november, kl 18.00

Esbjörn Hillberg, ordförande i Svenska fyrsällskapet, berättar om västkustfyrrarnas historia, nuläge och framtid.

Ingen anmälan, fri entré. Möjlighet finns att köpa den nya "Fyrhandboken" m.m..

Vid ev. frågor kontakta Marie Tilosius tel. 031-526165 eller e-post marie.tilosius@brevet.nu.

17 november Göteborg

Tylö fyr och fyrrar i Norrland

Sjömanskyrkan, Stigbergstorget onsdag 17 november kl 19.00

Anders Röös, Statens Fastighetsverk, berättar och visar bilder från renoveringen av fyren på Tylön. Tylön, som ligger utanför Halmstad, var en bemannad fyrplats 1870-1968.

Lars-Göran Itskowitz visar en film från en fyrresa längs med Norrlandskusten sommaren 2010. Resan arrangerades av Börje Moberg.

Entré: 40:-, entré med kaffe/te, hel fralla och liten kaka 65:-

Anmälan senast 14 november (endast om du önskar förtäring) till Marie Tilosius tel. 031-526165 eller e-post marie.tilosius@brevet.nu.

17 november Stockholm

Varför älskar vi fyrrar och öar?!

Anders Källgård, författare och nesofil (ö-älskare), berättar om nära och fjärran öar, om fyr-öar och andra öar, om ö-vetenskap och ö-galenskap.

Mer information om Anders finns på hans hemsida www.insula.se.

Vi träffas i Skeppsholmens Folkhögskola kl.19.00. Adress: Slupskjulsvägen 12.

Resväg se 29 sept.

Lokal: Inre Matsalen, ingång vid Huvudentrén.

Inträde: 20:- (obligatoriskt), inträde + kaffe med kaka 40:-.

Anmälan senast 13 november till Christer Nettelbladt tel. 08-6421776 eller e-post till ulf.schloss@telia.com.

23 november Blekinge

Ångisbrytaren Bore

Fyrsällskapet, programkommitté Sydsverige, bjuder in till en kvällsträff i Blekinge.

"Ångisbrytaren Bore - en 100-årig levande veteran bland isbrytare".

Alla är hjärtligt välkomna till Svaneviks Bryggförening i Karlshamn tisdagen den 23 november 2010 klockan 18,30.

Vi bjuder på kvällsfika.

Anmälan senast 19 november till Jens Jernmark, tel. 0454-17685.

Mer info och vägbeskrivning hittar Du på följande webbadress c:a en månad innan aktiviteten:
<http://www.svanevik.info>.

Gustaf Dalén-utställning

Chalmersska Ingenjörsföreningen arrangerar en utställning om Gustaf Dalén i kårhuset på Chalmers Tekniska Högskola i Göteborg

Gustaf Dalén grundare av AGA och nobelpristagare studerade på Chalmers 1892-1896. För att hedra minnet av Gustaf Dalén instiftade föreningen 1948 en medalj som utdelas årligen till en chalmerist för förtjänstfull verksamhet. I år gick den till Gert Wingårdh.

Nu har föreningen arrangerat en permanent Gustaf Dalén-utställning i Chalmers Kårhus, öppen för allmänheten. Den innehåller flera text- och bildskärmar om Gustaf Dalén och med många fyrar, liksom klippapparat och solventil som lånats från Dalémuseet i Stenstorp. Nobeldiplomet, Nobelmedaljen och en Gustaf Dalén-medalj pryder också utställningen. I en särskild datorpresentation visas alla Gustaf Dalén-medaljörer.

Från invigningen ser vi Ulla och Esbjörn Hillberg tillsammans med Gustaf Daléns barnbarn Göran Dalén och Peter Keen, som också är chalmerister.

Foto: xxxxx

Allan Bengtsson, postiljon och fyrvaktare

Ulla Torin

Min far, Allan Verner Bengtsson, föddes 1906-04-25 i Onsala i Halland. Hans far var sjömannen och fiskaren Albin Bengtsson, och modern Carolina Viktoria Östling, dotterdotter till Carl Viktor Östling, fyrmästare på Nidingen 1865-1899.

Föräldrarna hade varit gifta i drygt 2 år och avsaknaden av barn gjorde att de köpte en orgel, för att Viktoria skulle ha något annat att syssla med på dagarna – därefter födde hon 9 barn, varav pappa var äldst. Jag fick senare den orgeln, men

Albin och Allan, då i 10-årsåldern, rensar nät.

Albin Bengtsson med hustrun Carolina och den efterlängtaade sonen Allan.

den hade inte samma effekt på mig, jag har 2 söner.

Allan gick i 7-årig folkskola i Onsala + 1 år i Onsala högre folkskola. Han hade mycket goda betyg, och "läshuvud", som man sa' på den tiden, men familjens ekonomi tillät honom inte att studera vidare. Han började arbeta som springpojke i Mariedals Lanthandel direkt efter skolan. Intresset för havet gjorde att han så ofta som möjligt var med sin pappa på havet och hjälpte till med fisket.

1932 träffade han sin Ellen Lindén, från Bohuslän som var tillfällig på Råö där hon hjälpte sin bror att sköta Råö gård. Tycke uppstod och de gifte sig i Forshälla kyrka 4 nov. 1933. De fick 4 barn, 3 döttrar och en son, födda 1934, 1935, 1941 och 1948.

Allan Bengtsson 1937 i postuniform på den MC han körde ut posten med.

Efter att ha arbetat som chaufför i Mariédals lanthandel, antogs han som socknens förste lantbrevbärare 1937. Därmed började en epok i pappas liv med arbete från kl. 7 på morgon till kl. 7 på kvällen. Den pågick utan en dags semester i nära 20 år. Innan han slutade var det 380 hushåll, som han betjänade vintertid och 680 på sommaren.

Den första tiden transporterades alla försändelser på motorcykel. Sex mil avverkades dagligen, men efter något halvår skaffade han sig själv en gammal Ford A-30, ett fordon, som hann göra 60 000 mil på de krokiga Onsalavägarna innan den tjänat ut. Routen ändrades senare och utvidgades härmed också.

Pappa hade också sorteringen på sin lott. Jularna fick mamma och vi barn hjälpa till. Dagarna räckte inte och jag minns hur vi satt uppe till sent på natten och sorterade för att pappa skulle få några timmars nattsömn, innan morgondagens arbete började. Julkort har sedan dess förlorat sin charm i vår familj.

Jobbet tog hårt och 1957 fick han sin första hjärtinfarkt och fick dra sig tillbaka.

Han försökte alltid att ha tid för sin hobby, fiske och hummerfiske, där han tillverkade både nät och hummertinor själv.

Allan med sina kära fiskeredskap.

Efter hjärtinfarkten hämtade han krafter på sjukhus och hemma på Solbacken, men kunde inte återgå till sitt forna arbete. Han fick äta hjärtmedicin resten av livet.

Fyrvaktare på Nidingen

Allan erbjöds ett arbete som fyrvaktare på Nidingen. Livet på fyrplatsen passade honom som hand i handske. Han kom närmare havet och kunde nu verkligen ägna sig åt sin hobby, så snart han var ledig.

Av naturliga skäl hade han väl inte tillbringat så mycket tid i köket med matlagning m.m., det var inte så på den tiden – karlar hade inte i köket att göra. På Nidingen, däremot hade han sitt eget hushåll. Han bodde i en lägenhet på 1 rum och kök. Han blev med tiden en riktig mästarkock och då speciellt på fiskrätter. Han prövade sig fram - inga recept där inte. Han gjorde ett eget recept på inlagd sill till jul t.ex. Sillen smakade supergott. Det receptet har gått till historien som "Morfars sill". Han fick berätta på ett ungefär hur han gjorde och vi övriga i familjen skrev ner. Denna julsill äts nu av Allans barn, barnbarn och barnbarnsbarn. Självt har jag en son, som inte äter fisk eller sill – förutom "morfars sill", den gör han t.o.m. själv.

Receptet är en familjehemlighet!

Dramatik julen 1965

Julen 1965 blev en fruktansvärd jul för oss alla och främst för pappa. Hur han egentligen inte skulle ha ledigt över jul, och vi därför hade lämnat ut våra julklappar till honom till Nidingen. Meningen var att han skulle fira jul tillsammans med de övriga som hade vakten under juldygnen. Så blev det en ändring, någon erbjöd sig att ta pappas vakt, så att han kunde ta kostern och gå in till

Kostern som fyrvaktare Bengtsson fick tillbringa julhelgen i, ensam ombord och på drift över Kattegatt tills han räddades norr om Skagen.

land och fira julafton med sin familj, en båtresa på 50 min, som nu istället tog nästan 3 dygn!

Vad hände?

Det blev fel på oljepumpen och motorn dog. Pappa fixade oljepumpen medan båten låg och drev. Motorn, som var en tändkulemotor (se förklaring sist), gick inte att starta p.g.a. våta tändstickor. Pappa tog kontakt med Nidingen via radio, men fick inget svar. Batterierna var dåliga och det började snöa ymnigt. Båten, som egentligen var kasserad, läckte och pappa måste ösa hela tiden. En ny båt var beställd och skulle levereras 2-3 veckor senare.

Pappa skickade upp 2 av de 3 nödraketer som fanns ombord - inget svar. Det var då juldagen och ingen trafik på sjön. På den tiden gick inte danmarksbåten "Sessan" på juldagen eftersom man gjorde juluppehåll. Pappa passerade linjen Göteborg-Frederikshavn. På annandagen skymtade han ett tyskt lastfartyg ute på Skagerack och chansade med det tredje och sista nödblosset han hade.
- OCH BLEV UPPMÄRKSAMMAD!

Den grovt streckade linjen visar hur Allan Bengtsson drev iväg under de två juldygnen. Den lätt streckade linjen visar routen för Frederikshavnsfärjorna.

Pappa hade nu i 3 dygn varit utan vatten och mat, hade förfrusna fingrar, och hade stått till knäna i iskallt vatten. Man bör också betänka att han inte hade något starkt hjärta efter sin tidigare hjärtinfarkt.

Det tyska fartyget gick intill "Nidinge-båten" och tog den på släp in till Frederikshavn. De firade ner en termos

med kaffe och vad händer – pappa sätter termosen till munnen givetvis och dricker, uttorkad som han var. Han hade sviter efter en uppbränd hals många månader därefter.

Ambulans stod på kajen och vändade och tog en illa medfaren Allan till sjukhuset i Frederikshavn där han fick stanna någon vecka.

Hem åkte Allan tillsammans med sin son i PR-sviten på "Sessan" och firades som en hjälte. Vi övriga i familjen fick trängas med pressen vid Majnabbehamnen, men fick gå ombord och krama om honom innan pressen vällde in. De följde oss i karavan ut till Onsala och det var en underlig syn med hela vardagsrummet fyllt av journalister och fotografer hemma på Solbacken. Jag tror inte pappa riktigt fattade att de var där för hans skull. Han var inte en person som ville stå i centrum.

Där i vardagsrummet packades julklappen från mig upp och de 3 potatis som jag lagt i kastrullen, han fick av mig, blev förstasidesstoff i svensk och utländsk press dagen efter.

Allan hemma i vardagsrummet tillsammans med hustrun Ellen och de fyra barnen. Fr.v. Ulla, Siv, Ingvar och Yvonne. Bilden är tagen 1966.

"Han hade ju haft mat med sig, utan att veta om det."

Pappa fick återhämta sig några månader på land innan han gick ut till Nidingen igen, för att fortsätta sitt arbete där. Ett år efter händelsen gjordes uppföljande reportage, där pappa fick förklara att hans plats är på Nidingen. (Författarens kommentar: detsamma sa' hans mormors far fyrmästare Östling.)

Pension och därmed var fyrlivet slut

1968 inträffade så pensionen och pappa kunde ägna sig helt och fullt åt sitt fiske och hummerfiske. På somrarna unnade han sig också semester inåt land. Han tog med frugan och ibland något barnbarn och gav sig ut och tältade. Hans älsklingsplats var Siljans strand, dit han återvände flera gånger, de senare åren med husvagn.

Allan njöt av pensionärslivet och då gärna ute i trädgården.

På äldre dar' sålde mor och far sitt hus, Solbacken, på Vässingsövägen och fick en pensionärslägenhet i nybyggda Kyrkbyn i Onsala. För pappa var det tungt att skiljas från det hus, där han och mamma handgrävt såväl grund/garage som en 12 ringars brunn. Detta gjordes 1946-1947.

Så småningom fann han sig tillrätta i Kyrkbyn, där många tittade in och hälsade på och som han kunde vinka till från sin hörna på uteplatsen. Han hade då utökat sitt intresse till att omfatta även fåglar. Han hade fågelbad och utfordrade sina fåglar medan han satt med fågelboken och genast slog upp om det var någon fågel han inte kände igen.

Pappa var mycket vetgirig och sökte information om det mesta. TV blev en viktig informationskanal, där han följde med vad som hände runt om i världen och han visste namnen på alla ledare i respektive länder. Det var ett stort nöje att sitta tillsammans med honom och diskutera världshändelserna och allt som hänt. Han visste ALLT!

Någon sa' "*Allan är en mycket intelligent person, synd att han inte fick utbildad sig mera som ung.*"

Allan fick nu ta det lugnt efter en andra hjärtinfarkt. Han fick sälja bilen

Allan och Ellen i Forshälla kyrka 1988.

och kunde inte ge sig ut med tält mera. Ja, han fick faktiskt inte gå i uppför-backar p.g.a. sin kraftiga kärlekramp.

Nu när han inte fick köra bil mera, så brukade jag, som födelsedagspresent till honom, ge en utfärd någonstans. Bl.a. fick han 1988 ett besök hos TV-kritikern och redaktören på GT, Lars Åhrén som bodde på Smögen. Lars var en god vän till mig och pappas stora idol. Varje dag, när pappa slog upp GT, skulle han först se "*vad herr Åhrén har att säga idag*". Ibland höll pappa med, men ibland inte.

På vägen upp till Smögen gjorde vi ett stopp vid Forshälla kyrka, där mor och far vigdes 1933, alltså 55 år tidigare. Jag bad dem att ställa sig framför altaret och minnas den dagen och det blev ett mycket vackert foto.

Två år senare den 9:e juli 1990, lade pappa sig för att vila efter frukost, och vaknade inte mera! Han blev 84 år!

Pappa var en mycket omtyckt person och alla i Onsala kände honom. Han pratade bara, när han hade något vettigt att säga och pratade aldrig illa om någon. Han

var intelligent och en god lyssnare, han var också fylld av humor och små upptåg.

Han hade verkligen glimten i ögat!

Koster och tändkulemotor

Kosterbåten som användes för att gå mellan Nidingen och fastlandet var 10-25 år gammal och 7,5 m lång. Den var utrustad med en tändkulemotor, vilket betyder att den kunde startas på 3 olika sätt.

1. Bäst med hjälp av en blåslampa som värmer tändkulan.
2. Tändpatron, som sprutar in elektricitet i tändkammaren.
3. Elektrisk glödtråd, som förutsätter ett ordentligt laddat batteri.

Utrustning till alt. 2 och 3 fanns ej ombord och tändstickorna till att tända blåslampan med var blöta och gick ej att använda.

St. David's och Gibbs Hill, två Bermuda-fyrar

Ove Jensen och Tina Scheutz

För en tid sedan gjorde vi en resa som bl.a. tog oss till Bermuda, den ensligt belägna ön i Atlanten med North Carolina, USA som närmsta granne - 935 km västerut. Bermuda är medlem av det Brittiska samväldet och det av egen vilja. I en folkomröstning valde man att stanna i samväldet. Dock har man självstyre i de flesta frågor. Bermuda består av 150 öar. De åtta största är förbundna med broar och bildar en fiskkroksliknande

landmassa. Invånarna betraktar detta som en ö. Här bor c:a 63.000 människor, varav c:a 15.000 i huvudstaden Hamilton, som tog över som huvudstad efter St. George i norr år 1815 p.g.a. ett mer centralt läge. Bermuda tar emot c:a ½ miljon besökare per år, de flesta från USA, och många av dem kommer inte längre än till turisthamnen vid Royal Navy Dockyard i sydväst - och missar alltså fyrarna!

St. David's Lighthouse

Den första fyren vi besökte står i den nordliga delen ganska nära världsarvsstaden St. George. St. David's Lighthouse från 1879 är byggd av sten från Bermuda och var nymålad när vi besökte den. Fyren markerar Bermudas östligaste punkt och är mellan 16,5 och 21,5 meter hög - beroende på varifrån man får sin information. Fyren är aktiv med två vita blixtrar var 20:e sekund.

Någon dag senare, efter lite bad i ett förvånansvärt svalt hav - detta är inte Västindien - och diverse sightseeing var det dags för den högsta fyren. Gibbs Hill Lighthouse är med sina 40,5 meter Bermudas högsta fyr. Byggnaden bredvid inrymmer ett café och en liten souvenirbutik där man köper sin biljett, klappar tillsyningsmannens söta, men tyvärr blinda, hund och tar sig upp för de 185 trappstegen till toppen. Här möts man av en praktfull utsikt.

Några turistbroschyrer har kallat fyren "den äldsta fyren i gjutjärn i Nya Världen" vilket är fel. Gibb's Hill tändes första gången 1 maj 1846, vilket gör den till den näst äldsta i "Nya Världen". Den äldsta är Morant Point (1841) på Jamaica. Dit var vi för övrigt också på väg på samma resa, men dåliga vägbeskrivningar från lokalbefolkningen och ännu sämre "vägar" gjorde att vi höll på att fastna med hyrbilen i leran vid sockerrörspantagerna långt ut in the middle of nowhere. Så vi tvingades vända - inte heller en enkel sak - utan att se fyren. Gibb's Hill är förstås aktiv med en vit blixtr var 10:e sekund.

Avslutningsvis kan man säga att Bermuda är ett mycket trevligt, dock inte billigt, resmål med fantastiska stränder, mycket trevlig lokalbefolkning, några fina sevärdheter och några fina fyrar. Vad mer behöver man?

Gibbs Hill Lighthouse

Fyrvaktarna från Ödsmål

Mats Carlsson-Lénart

Under några år i början av 1900-talet var fyrmästarna på flera av Västkustens stora fyrar födda och uppvuxna i Ödsmål, en liten socken långt från fyrplatser och havsband.

Nidingen, Pater Noster och Måseskär – alla dessa namnkunniga fyrplatser styrdes av män från Ödsmål i början av 1900-talet. Liksom den lilla och idag nästan helt bortglömda fyren Fjordskär, strax sydost om Onsalalandet. Denna fyr var bemannad under några decennier under förra sekelskiftet och samtliga de fyra fyrmästarna från Ödsmål tjänstgjorde på denna fyr under kortare och längre perioder av sina karriärer.

Få fyrvaktare från inlandet

Generellt kan man säga att de flesta fyrvaktare kom från socknarna närmast fyrplatserna, bygder i havsbandet. Från Onsala till exempel. Svenska Fyrskapsförbundet nu pågående inventering av svensk fyrpersonal visar att minst ett 40-tal av 1800- och 1900-talets fyrvaktare var födda just i Onsala som kanske är den svenska bygd som producerat allra flest fyranställda. Kanske inte så överraskande då Onsala är en stor socken inom vars territorium det funnits flera bemannade fyrplatser. Exempel på andra svenska socknar som sett ovanligt många fyrvaktare födas är Tjärnö, Karingön, Öckerö och Styrso på västkusten samt Färö, Gräsö och Väddö på östra sidan riket. Alla med flera fyrplatser i sina närområden.

Men en del av de tusentals män och några kvinnor som genom tiderna bemannade våra fyrplatser på den tid det begav sig kom från trakter inåt land. Fem av dem kom till exempel från lilla

Ödsmål, en bygd mellan Uddevalla och Göteborg just där Bohuslän övergår från det inre fjordlandskapet till det bergiga och skogiga inlandet. Åtskilliga mil från närmaste fyrplats men med en ganska lång kust längs Askerö- och Fräknefjordarna och sen gammalt förbindelser av olika slag med kustbandet.

Anders Danielsson

Den förste fyrvaktaren från Ödsmål hette Anders Danielsson och var född 1864. Han växte upp på en liten gård i Röd, i närheten av den urgamla färjeleden mellan fastlandet och Orust, mellan Kolhättan och Svanesund. När Anders var sex år gammal dog hans far, hemmansägaren Daniel Nilsson och modern Christina blev ensam med de fem barnen. Modern gifte om sig ett knappt år senare men även fosterfadern dog relativt tidigt och innan Anders fyllt tio var han återigen faderlös. Efter skolan gick han till sjöss för att försörja sig själv och även bidra till moderns och syskonens försörjning. Efter några år som sjöman fick Anders

Måseskärs fyr.

Danielsson sitt första fyrjobb år 1886, som fyrbiträde på Vinga. Enligt vad barnbarnet Ann-Marie Eklund berättar så var det tack vare Anders syster Emma som han kunde inleda en fyrkarriär. Hon arbetade nämligen hemma hos lots-

direktör Ouchterlony i Göteborg som piga och rekommenderade sin bror för lotsdirektören.

Efter några månader på Vinga fick Anders Danielsson en fast tjänst som fyrbiträde på Väderöbod. Där skulle han bli kvar i fyra år. Under denna tid lärde han känna dottern till fyrmästare Westberg på Koster. Lovisa Westberg blev Anders Danielssons hustru 1889 och strax efter flyttade paret från Väderöbod till Vinga där Anders blev fyrvaktare. Detta var samma år som en son föddes i fyrmästarefamiljen på ön, en son som hette Evert och som skulle bli en av 1900-talets mest kända svenskar. Evert Taube förstås. Sannolikt var en av Everts allra första lekkamrater Lotty Danielsson, Lovisas och Anders äldsta dotter född 1891.

Bengt Norén

1892 fick Anders Danielsson en ny kollega på Vinga. Det nya fyrbiträdet var en 30-årig man som också var från Ödsmål.

Fyrmästare Anders Danielsson med familj, släkt och medarbetare på Måseskär. i början av 1900-talet.

Foto: Ur Ann-Marie Eklunds samling

Anders Danielsson, född i Ödsmål 1864, fyrmästare på Måseskär 1901-12 där han var medelpunkten i öns familje- och yrkesliv

Foto: Ur Ann-Marie Eklunds samling

Han hette Bengt Norén och var född som Bengt Olsson år 1862. Han var upp-
vuxen på gården Humlebråten som ligger i skuggan av Hällsberget, i socknens kärnbygd där Ödsmåls- och Starrkärsdalarna möts och tillsammans bildar en slätt kring Ödsmåls kyrka.

Namnet Norén hade Bengt fått eller tagit sig i samband med att han under några år var yrkesmilitär, volontär, på Bohusläns regemente i Uddevalla. Men vid 30 års ålder lämnade han armén och livet på landbacken för att under resten av sitt liv bo och arbeta på fyrplatser belägna på små öar eller skär. Kanske berodde hans val av yrke på att modern Johanna Isaksdotter Carlsson var född och upp vuxen på Käringön där fyrarbete blivit ett välkommet tillskott i den lokala ekonomin men Måseskär tän-
des 1865. Säkert fanns det i Johannas släkt- eller bekantskapskrets någon med anställning i eller kontakter med Lotsverket. Bengts militära bakgrund var också

en merit för den som ville bli fyranställd. Men de båda ödsmålsbornas samvaro på Vinga skulle inte bli särskilt lång. För år 1893 fick Anders Danielsson förflyttning till den mindre fyrplatsen, Fjordskär, en liten fyr på ett litet skär strax utanför Gottskär i Onsala. I det lilla huset var det inte mycket plats för personalen och deras familjer. Familjen Danielsson fick med tiden sex barn.

Bengt Norén skulle bli kvar sju år som fyrbiträde på Vinga. Han var ogift men hans sju år äldre syster Anna Olsdotter hade slutat som småskollärarinna för att följa Bengt till fyrplatserna och sköta hans hushåll. År 1899 befordrades Norén till fyrvaktare och kom då först tillfälligt till Fjordskär, där han alltså återsåg sin gamle ödsmåls-landsman och kollega från Vinga, Anders Danielsson. Men redan senare samma år flyttade Norén till Nidingen där han fått tjänsten som fyrmästare. Nidingen skulle komma att bli Noréns slutstation.

Efter åtta års slit vid Fjordskär, den lilla fyren nära land, fick Anders Danielsson också befordran till fyrmästare och den stora familjen flyttade till Måseskär. Det var år 1901 och Anders var 37 år. Måseskär skulle komma att bli hans slutstation.

Nils Anton Dahl

Den tredje fyrvaktaren från Ödsmål det var Anders Danielssons bror, Nils Anton Dahl. Han var född 1867 och började i Lotsverket år 1889 vid 22 års ålder - som fyrbiträde på Måseskär. Under de fem år han var kvar på fyrön utanför Käringön hann han även med att gifta sig, med Hildur Hansson som var född 1871 i Karlsborg. Hildur och Nils Anton skulle få sex barn varav två föddes under parets tid på Måseskär.

År 1894 fick Dahl sin första befordran/förflyttning och den gick till Klövskärs fyr som var en liten och utsatt station på ett litet skär ute i den ökända Sotefjorden, norr om Smögen. Skäret var delat av en klyfta och över klyftan ledde en gungig liten hängbro. Där ute, mycket isolerat och utsatt, bodde familjen Dahl i åtta år, med alla sina små barn. De första två åren på Klövskär var Dahl fyrvaktare men från 1896 fungerade han som tillförordnad fyrmästare, en tjänst han senare fick mer permanent.

1902 var det dags för Nils Anton Dahls andra förflyttning under fyrkarriären, som också skulle bli hans sista. Familjen flyttade då till Fjordskär, bara ett knappt år efter att Nils Antons bror Anders flyttat därifrån till Måseskär.

Alfred Niklasson Nilén

Den fjärde av fyrvaktarna från Ödsmål var Alfred Niklasson Nilén som var född 1860 i Hälledalen, en vacker dalgång vid Fräknefjorden i Ödsmåls sockens nord-

västligaste del. Han var sjöman i många år innan fyrkarriären och Alfred var 32 när han anställdes av Lotsverket som kock på Fladens fyrskepp år 1892. Efter perioder som fyrbiträde på Nidingen och Fladen blev han 1893 fyrbiträde på Fjordskär, där en annan ödsmålsbo - den här i artikeln tidigare nämnde Anders Danielsson var fyrmästare sedan sex år.

De kom från samma del av sin hemsocken och hade säkert känt varann sen barnsben. Anders var fyra år yngre men skulle nu föra befälet över den äldre grannpojken med sin långa erfarenhet från de sju haven. Det var säkert inte enkelt för den erfarne sjömannen att understå sig Anders från Röd.

Alfred hade gift sig 1893 med Ida Andersson från Redslared som var född 1863. I två år arbetade ödsmålspojken Anders och Alfred tillsammans på Fjordskär där även deras växande familjer åtminstone tidvis var tvingade att samsas om små utrymmen och nästan inga ytor utomhus.

Samtliga de fyra första fyrvaktarna från Ödsmål arbetade alltså på Fjordskär. Ungefär samtidigt, strax efter sekelskiftet, fick båda Alfred Nilén och Anders Danielsson fyrmästarebefattningar på var sin stor fyrplats. Alfred Nilén kom till Pater Noster 1902 och Anders Danielsson till Måseskär 1901.

Fyra fyrmästare

Så under de första åren på 1900-talet var fyra ödsmålsbor fyrmästare. Nils Anton Dahl på Fjordskär, Bengt Norén på Nidingen, Alfred Nilén på Pater Noster och Anders Danielsson på Måseskär. Tyvärr blev karriärerna och livet inte så långa för tre av de fyra. Nils Anton Dahl avled en sommardag 1906, ej fyllda 40. Bengt Norén avled på Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg 1908, 46 år gammal medan

Anders Danielsson omkom vid Måseskär 1912 – han var då 48 år. Alla tre var mitt i sina respektive fyrkarriärer.

"Fyrmästare Danielsson vid Måseskär råkade i lördags morse under hemsegling från en fisketur kantra med båten utanför Käringön, hvarvid han drunknade. En son till honom som också befann sig i båten blev räddad. Den omkomne var 48 år gammal."

(Bohusläningen 25 juni 1912)

Efter den tragiska olyckshändelsen flyttade Lovisa Danielsson och de barn som ännu bodde hemma från Måseskär. Sonen Fredrik som 13 år gammal var med fadern i båten under den ödesdigra fisketuren blev så småningom kustöveruppsyningsman.

Bengt Noréns syster och hushållerska Anna Olsdotter flyttade hem till Ödsmål igen där hon bodde på "undan-tag" i Missionshuset, nära Humlebråten där hon var uppvuxen.

Nils Anton Dahls änka Hildur blev ensam med de sex minderåriga barnen då maken gick bort. Hon överlevde sin make hela 57 år och dog först 1964.

23 år som fyrmästare

Bengt Norén var fyrmästare på Nidingen i sju år medan N. A. Dahl hann med fem år på Fjordskär. Hans bror Anders Danielsson var i 11 år fyrmästare på Måseskär.

Efter Danielssons tragiska bortgång 1912 kom det förstas en ny fyrmästare på Måseskär. Det var ödsmålsfödde Alfred Nilén som efter tio år på Pater Noster efterträdde sin gamle (men yngre) chef på Fjordskär. Nilén blev kvar på Måseskär till sin pensionering 1925. Han fick totalt 23 år som fyrmästare. Därefter flyttade han och hustru Ida till ett hus på

Lyckorna i Ljungskile, någon mil norr om Hälledalen i Ödsmål där han var född och uppvuxen.

Det enda av ödsmålsfyrvaktarnas barn som valde en karriär inom samma yrke som fadern var Alfred Niléns son Ivan (1895-1973). Han var bl.a. fyrmästare på Vinga fyrskepp under många år.

Den femte fyrvaktaren

Den femte fyrvaktaren från Ödsmål var en dryg generation yngre än de fyra fyrmästarna som alla var födda på 1860-talet. Den femte hette Eric Sigfrid Karlsson och var näst yngst av femton barn till skomakaren Alexander Karlsson Hast och hans hustru. E. S. Karlsson var född 1904 och uppvuxen på det lilla torpet Rågårdsmynnen som ligger i de inre delarna av Ödsmål, nära Bohusbanans tunnelrika sträckning längs sjön Hällungens branta stränder.

E. S. Karlsson gick tidigt till sjöss och blev kockelev. Han inledde 1931 en karriär inom Lotsverket och var först kock i många år, bl.a. på Fladens fyrskepp. 1947 blev Karlsson fyrvaktare på Väderöbod och 1951-64 tjänstgjorde han som fyrvaktare på Tistlarna. Karlsson avled i Hisings-Backa 1992.

Inga samband?

Det är svårt att förklara varför så pass många från den lilla fjord- och skogssocknen Ödsmål blev fyrvaktare. Anders Danielsson och Nils Anton Dahl var bröder men i övrigt finns inga uppenbara samband. Kanske finns gömda någonstans mer upplysningar om dessa män och hur de kände varann, i dagböcker och brev till exempel. Det vore intressant att få veta mer.

**Föreningen
Hållö Fyr**
www.hallofyr.se

*En ny fyrförening
har sett dagens
ljus!*

Hållö Fyr föreningen för fyrens bevarande och framtida tillgänglighet

Föreningen Hållö Fyr bildades på ett möte som hölls i Smögengården den 15 maj på Smögen. Ett 40-tal fyrentusiaster hade hörsammat kallelsen. Dag Lundman (ordf. föreningen Utpost Hållö) höll ett inledande tal om kontakterna med Sjöfartsverket samt syftet med föreningen. Innan sedvanliga val hölls berättade Bertil Abrahamsson (ordf. Hållö Kapellförening) om fyrens historia och därefter talade Esbjörn Hillberg (ordf. Svenska Fyrsällskapet) om Fyrsällskapet och västkustens fyrar. Båda föredragen var mycket uppskattade.

Föreningen har till ändamål att arbeta för fyrens bevarande med sikte på en god antikvarisk standard samt att levnadsgöra dess kulturarv och utveckla fyren till ett förstklassiskt besöksmål. En hemsida (www.hallofyr.se) är under uppbyggnad.

Fyren som idag ägs av Sjöfartsverket genomgår under våren och sommaren en välbehövd upprustning för 2,5 miljoner kr. Under denna tid är fyren släckt.

Vi efterlyser saker, gamla foton eller annat som har med fyrens historia att göra. Även ni som vill stödja föreningen med medlemskap kan kontakta undertecknad.

Bengt Wall v.ordf. Föreningen Hållö Fyr
bengt.wall@allt2.se

Information gällande HÅLLÖ

Bertil Abrahamsson, Smögen 2010-05-15

Hållö-arkipelagens uppkomst kan dateras 1.300 miljoner år tillbaka i tiden. För c:a 900 miljoner år sedan välvde här upp den rosaröda graniten ur gnejsen i den glödande jordskorpan och befinner sig sedan dess i det skikt som vi idag skådar när vi studerar vår berggrund i denna fantastiska skärgård.

Sälö båk var en imponerande byggnad på 21 m. Den sista båken revs 1891.

Ur: Sotenäset - skeppsbrottens kust

Inlandsisen låg länge över vår del av kontinenten men lämnade vårt område för c:a 12.000 år sedan och skapade därmed ett gynnsammare klimat. Såväl havet som inlandsisen har var för sig och tillsammans skulpterat våra berg. Hållö har en mångfald av glacialsulpturer som skärtråg, ovaltråg, rännor och jättegrytor.

Hållö var en öde ö ända fram till mitten av 1700-talet då det sägs att en familj bosatte sig härute för att söka få sin utkomst av fisket. De tvingades dock efter några år att flytta tillbaka till Smögen då den önskvärda försörjningen uteblev.

Lotsinstitutionen inrättades i Sverige genom att kung Karl XI beslutade därom i slutet av 1600-talet. Till detta område Gravarne/Smögen kom lotsar

i början av 1700-talet. Det var främst redbara och duktiga män med sjövana som anställdes av Kronan. Lönen var dock inget att skryta med och oftast fick dessa yrkesmän nyttja andra tillfällen till försörjning som t.ex. fiske och odling av potatis, grönsaker, torvupptagning till bränsle m.m.

Under sent 1600-tal hade detta område av mellersta Bohuslän begåvats med en Båk, byggd i trä. Ett igenkänningsmärke placerat på Hållö:s närmsta granne åt väster, Sälö, som till omfånget var mycket mindre, men som på sin högsta punkt på ön var betydligt högre än Hållö. En amiral vid namn Strömstierna ritade in farleder längs kusten och år 1694 står båken på Sälö angiven på ett sjökort som denne hade upprättat. Båken var tyvärr en kopia av den båk som fanns på ön

Vinga vid inloppet till staden Göteborg vilket medförde att många skeppare på seglande fartyg, svenska som utländska, ofta blandade ihop de bägge båkarna med varandra vilket därmed förorsakade haverier och många omkomna sjömän. Långt om länge, efter ständiga klagomål från de sjöfarandes sida, så målades resp. båkar i olika färger vilket ledde till säkrare sjöfart längs kusten.

Båkarna var upp till 20 meter höga men saknade ljus vilket i sig innebar att sjöfarten fick ligga stopp under den mörka tiden på dygnet då det inte gick att manövrera under sådana förhållanden. Invändigt i båken fanns ett våningsplan högt upp och därifrån kunde man kontrollera sjöfartens trafik ute på havet.

Den första fyrlyktan på kusten norr om Göteborg installerades i fyrtornet på Marstrands fästning år 1781 men var inte till någon större hjälp för navigationen då den med sin placering inte nådde med sitt ljus så långt ut som erfordrades.

Grosshandlare och köpmän i Göteborg och företrädare för sjöfarten från andra länder krävde att Sverige skulle bygga upp ett fyrväsende som var säkert och gav möjlighet att förflytta fartyg på öppet vatten ännu längre genom att kunna observera de ljusblänkor som fyrarna beräknades ge. Danmark som bl.a. Bohuslän tillhörde fram till år 1658 hade byggt upp fyror på såväl danska som svenska kusterna redan från 1200-talet och framåt. Falsterbo kom till år 1202 och är den äldsta fyren i vårt land som danske kungen Valdemar beordrade fram då köpmännen från Tyskland krävde bättre och säkrare fartygsförflyttningar. Skagen jämte Kullen är andra kända fyrplatser. Den senare belägen på Kulberg på Skånes västra kust som kom till år 1560 också den med insats från danskarna.

Hällö fyr byggd 1842.

Den första fyren som byggdes av svenskarna blev Nidingens fyr på Hallandskusten som var bemannad redan 1624 men som fick två fyrtorn år 1846. Idag har denna fyrplats en modern fyr i betong som uppfördes 1945.

Köpmännen i Göteborg fick sin dröm uppfylld då på ön Vinga och i anslutning till därvarande båk anlades en fyr år 1841. In- och utfarten till och från hamnen i staden blev därmed betydligt säkrare. Detta ledde i sin tur till att Kronan nu började inse att sjöfarten var betydelsefull för landets ekonomi och man kom snabbt igång med byggandet av fyr på Hällö, året var 1842. Detta kom att bli Bohuslänns första fyr, men som kom att under innevarande och nästa decennium efterföljas av två fyror på Nordkoster år 1849, Måseskär år 1865, Väderöbod år 1867 och Pater Noster år 1868. De tre sistnämnda i en konstruktion av järn, kallas Heidenstammare efter deras konstruktör. Det kan noteras att Urshol-

Hållö kapell. Byggnaden var tidigare maskinhus till fyren. Foto: Monica & Leif Larsson

men med två nya fyrar ersatte de bägge fyrarna på Nord-Koster år 1891 efter det att norrmännen klagat på de förstnämnda med motivering att de var så högt placerade att de vid dimma ej kunde ses av de sjöfarande och därmed orsakade haverier.

Hållö fyr lär ha kostat drygt 20.000 Rdr Banco. Samtidigt med fyrbyggnaden uppförde den tillsatte fyrmästaren Christopher Busck en egen fyrmästarbostad norrut från fyren sett tillsammans med en andra byggnad som Kronan uppförde för fyrvaktare och fyrbiträden. Därtill uppfördes förrådsbyggnad och tvättstuga för samtliga.

År 1936 kom en tredje byggnad att uppföras inom det område där fyrbostäderna var samlade. Den tidigare fyrbyggnaden på ön Klövskår flyttades efter nedläggningen där till Hållö där även den fick tjäna som bostad åt fyrförpersonalen. Det kan noteras att det av fyrmästaren uppförda boningshuset kom att ersättas med en ny byggnad av Kronan

år 1868 då den förstnämnda hade blivit obrukbar.

Fyren försågs med den olja som fanns att tillgå för detta ändamål, nämligen rovolja, som togs fram genom pressning av rapsfrön. Tyvärr så var oljan mycket fet, sotade kraftigt och glasfönstren i lanterninen fick tvättas ständigt med brännvin för att ljuset skulle nå ut och göra nytta. Det var 6 veckor placerade i ett kar med denna olja som utgjorde den ljusstyrka som denna enkla anordning var mäktig. Så var förhållandet fram till år 1897 då fotogenen kom att ersätta rovoljan och också lämnade ett kraftigare ljus än det tidigare.

År 1907 blev det ett nytt framsteg, då installerades en s.k. Luxbrännare. Principen var den att med hjälp av tryckluft pumpades fotogen upp till brännaren där den förgasades och förbrann kring en glödstrumpa. Detta resulterade i ett mycket starkt ljussken.

År 1948 fick så Hållö elektrifiering och en kraftig lampa gav ett ännu bättre

Ljus än vad som tidigare hade uppnåtts. Fyrljuset nådde då ut 21 nautiska mil till havs. År 1969 drogs all manuell betjäning av fyren in och fyrplatsen automatiserades.

Förutom ljus så behövde fyrplatsen varna sjöfarande även när blänket från fyren inte nådde ut till det avstånd som garanterades. Detta hände vid dimma, snötjocka och andra väderhinder. Redan från starten av fyrplatsen sköt man med kanonkulor mot stora järnplåtar som dånade kraftigt, år 1894 installerades knallsignaler av krut som avsköts med speciell kanon. Som första fyrplats i landet fick Hällö år 1926 en naufon som kraftigt bölade som varning för sjöfarten att hålla ut från land. Sedan ett 30-tal år tillbaka har mistapparaten ej nyttjats och har nu monterats ned för gott.

En av de första meteorologiska stationerna i landet installerades på Hällö år 1850. Man mätte vindstyrka, vindriktning, vattenstånd i havet och temperaturen i luften 4 gånger om dygnet. Detta rapporterades in till Kungliga Vetenskapsakademien som administrerade detta viktiga program. Fyrmästaren ansvarade för att dessa kontroller utfördes.

I 127 år fanns det betjäning på denna fyrplats till stort gagn för sjöfarande från de flesta länder men även för områdets fiskare som också kände en trygghet i fyrens vakande öga över havet och skärgården.

Den alltmer ökande sjöfarten krävde dock större insatser för att säkra trafiken längs kusten och i Skagerak/Kattegattnområdet. Detta kunde tillgodoses genom att radiopojling infördes. Detta var viktigt särskilt när det var stormar, vid dimma, snöyra m.m. Kungliga Telegrafverket inrättade då år 1923 tre stationer på västkusten, nämligen på Hällö, Vinga och Morups Tånge, den sistnämnda vid

Hallandskusten. Bostadsfastighet på samtliga dessa fyrplatser byggdes upp och i ett rum på vardera inrättades en signalstation som sände ut morsetecken i etern. För Hällös del gällde bokstäverna LL. Göteborg Radio var mellanhand mellan respektive fartyg och stationen. På Hällö tjänstgjorde fram till stationens indragning år 1946 två radiotelegrafister vilka i förekommande fall hade med sig sina familjer härute. En efterföljande verksamhet var den sändarmast som tillkom samma år och som automatiskt sände signalerna som fartygen direkt kunde mottaga och använda sig av. Numera har all denna verksamhet upphört och fartygen anlitar modernare metoder som GPS och liknande. Denna förutvarande radiopojlstation utgör idag basen för vandrarhemmet Utpost Hällö och ägs också av denna förening med säte i Smögen.

Det finns fyra föreningar som omhuldar Hällö på olika sätt. Den första i raden var "Hällö Vänner" som grundades år 1990, "Föreningen Utpost Hällö" kom till år 1998 och "Hällö Kapellförening" år 2007. Sist i raden är den nya fyrföreningen: "Hällö Fyr" som är nybildad år 2010 och som har till motto att arbeta för fyrens bevarande och framtida tillgänglighet. "Hällö Fyr" kommer fortsättningsvis att samarbeta med Sjöfartsverket om fyrens fortlevnad som lär vara garanterad genom byggnadsminnesförklaring sedan år 1935.

Vi får räkna med Hällö i olika sammanhang framdeles. Entusiasmen att värna om denna genuina ö är stor i vår bygd och sträcker sig även ut inom regionen.

Övriga fakta om Hällö:

- * Ön är ganska flack och i storlek c:a 1700 meter.
- * I riktning öst-väst storlek c:a 800 meter på bredaste stället.
- * Här finns 360 olika växtarter.
- * Här rastar många fåglar. Ornitologlokal finns på sydsidan av ön.
- * Sommartid är Hällö en mycket uppskattad ö för badande. Ön trafikeras av turbåtar från Smögen och Kungshamn.
- * Hamnar på östra sidan ger möjlighet till tillägning av fritidsbåtar.
- * Utpost Hällö har öppet vandrarhem från 1 april till 31 oktober och sommarservering från midsommar till c:a 15 augusti.
- * Föreningen Hällö vänner har placerat ut skyltar på olika ställen på ön som informerar om öns historia.
- * Kapellbyggnaden visas för allmänheten under sommartiden. Många vigslar och barn-dop sker här under vår-sommar-höst
- * Författaren och estradören Evert Taube var ofta under sina resor och gästade Smögen och Hällö. På fyrplatsen var hans morbror Edvin Jacobsson firmästare. Det kan nämnas i detta sammanhang att Everts bror Gerhard Fredrik omkom i en båtolucky under fiske i farvattnen utanför Hällö den 7 december 1906 tillsammans med fyrvaktaren och fyrbiträdet. Det blåste hastigt upp till storm och deras båt bröts ner. Varken kroppar eller båt hittades efter olyckan.
- * Evert Taube skrev "Balladen om Briggen Blue Bird av Hull" efter en berättelse om en strandning som skedde på Smögen den 26 augusti 1871. Uppgiftslämnare var den kände smögenfiskaren Samuel Frisk som var god vän med Taube.
- * Hällö och även farvattnen i dess närhet var under det 2:a världskriget åren 1939 - 1945 föremål för krigshändelser. Ett svenskt civilt flygplan, DC 3:an "Gripen", sköts ner av tyskt flyg över Skagerak den 27 oktober 1943 med påföljd att 13 människor omkom när planet störtade i området "Kålhagen" på ön. 2 räddades.

Tre svenska lastfartyg kapades och två finska dito sänktes av tyska krigsfartyg i närhet till Hällö under hösten 1939 och vintern 1940. De svenska fartygen kapades och beslagtogs på svenskt territorium utanför Hällö och bogserades till tyska hamnar. Det rädde stark kyla och havet var isbelagt när dessa kapningar skedde. Under våren 1940 opererade engelska ubåtar i området mellan Hällö och Marstrand varvid ett flertal tyska lastfartyg fyllda av krigsmaterial för okkupation av Norge torpederades och sänktes. Många av de minor som låg förankrade i farvattnen utanför kusten sprängdes ständigt mot skären när stormar slet dem från sina förtöjningar. Under de första krigsåren var Hällö fyr nedsläckt vissa perioder för att de krigförande länderna ej skulle dra nytta av dess sken.

Det kom att bli tre hårda isvintrar i följd under de första åren på 1940-talet. 1939 - 40, 1940 - 41 och 1941 - 42. Våra fiskare hade det kämpigt och 92 av dem miste sina liv i sitt farofyllda arbete på det oroliga havet.

Vi som bodde här vid kusten satt ofta på första parkett som åskådare till det förfärliga krig som också kom att utspelas i vår närhet. Hoppet är ju att vi aldrig skall få uppleva sådana grymma händelser på nytt.

Svenska Fyrsällskapet deltog vid bildandet av Föreningen Hållö Fyr

Esbjörn Hillberg, text och foto

Belysningsanordningen inkl sealed-beam lamporna när den var inmonterad och operationell på Hållö

Det har aldrig funnits en vanlig fyrförening för Hållö, men den 15 maj 2010 bildades Föreningen Hållö Fyr (se föregående sida). De som, med uppbackning av Sotenäs kommun, ville bilda föreningen hade varit i kontakt med Fyrsällskapet sedan i januari. Undertecknad var inbjuden för att hålla ett fyrföredrag på det konstituerande mötet då föreningen grundades av c:a 40 deltagare.

Genom en verklig slump hade jag förra året blivit kontaktad av Sjöfartsverkets Göteborgskontor. De talade om att man hade en roterande sealed-beam belysningsanläggning som hade monterats in på Hållö 1969 för att sedan i början av 2000-talet ersättas av lysdioder. Då Sjöfartsverket inte hade någon användning för den så skulle den slängas. Innan de gjorde så ville de fråga Fyrsällskapet om vi önskade få den. Jag sa omedelbart ja och hämtade anläggningen. Min tanke var att den på något sätt skulle komma tillbaka till Hållö. När nu Föreningen Hållö Fyr bildades släpade jag naturligtvis med mig belysningsanläggningen till Smögen. Till den nybildade föreningens

stora glädje överlämnade vi den som gåva från Svenska Fyrsällskapet med förhoppning om att den i framtiden kommer att finnas i ett lokalt fyrmuseum på Hållö.

Svenska Fyrsällskapet önskar förening all framgång i deras arbete. Vi vill samtidigt ge en eloge till Sotenäs kommun som genom åren har gjort en stor insats och stött alla Hållös föreningar. Kommunen anser att fyren och ön utgör ett mycket betydelsefullt maritimt kulturarv och viktiga symboler för omgivningen.

Belysningsanordningen i det skick den överlämnades till fyrföreningen.

Ett långt fyrliv – från Dämman till Morups Tånge

Kurth Augustson

Folke tyckte om att berätta, skriva och föra anteckningar om livet på de olika fyrplatserna. Artikeln nedan baseras huvudsakligen på hans anteckningar, en del är direkta citat. Mycket är mina minnen från hans berättelser och från gamla foton. Livet på Björn och Morups Tånge har jag själv upplevt.

Folke Augustsson 1899- 1981

Min far Folke Augustsson föddes 1899 på Svartö i Mönsterås församling. Fadern drev ett skärgårdsjordbruk på Svartö. Familjen hade fem barn. Äldst var systemen Thyra som senare gifte sig med Olof Kyhlberg. Olof var fyrbiträde på Dämmans fyrplats i Kalmarsund. Det var Olof som i januari 1916 föreslog Folke att tillfälligt vikariera för honom som extra fyrbiträde. När Folke i februari samma år äntrade den röda lejdamen på Dämman kunde han knappast ana att han skulle tillbringa sammanlagt åtta år mellan 1916 – 1931 på denna klippa i norra inloppet till Kalmarsund och hela 46 år i lotsverkets tjänst. Under de 46 åren hann han tjänstgöra på inte mindre än 12 olika fyrplatser och ett fyrskepp från Bjuröklubb i norr till Morups Tånge på västkusten.

Dämman

Fyren på Dämman var 1916, sex våningar hög. Byggnaden innehöll förutom fyraordningen, mistsignalering och bostad för personalen. Fyren skyddades av en halvcirkelformad vågbrytare. Vågbrytaren var emellertid inte tillräcklig för att skydda den lilla hamnbassängen vid hårt väder. Båtarna fick vinschas upp. När de värsta stormarna från nordost låg på kastades stora stenar över vågbrytaren och blockerade hamninloppet. Vid hårt väder blev det smala hamninloppet till en vild fors då, vattnet som kastats över

vågbrytaren for ut med stor kraft. Flera olyckor drabbade personalen i samband med att man skulle angöra Dämman. Folke skriver bland annat om en återfärd till Dämman efter nyårsfirande i land.

"Återfärden skedde den 2 januari i 8 graders kyla med styv nordostlig vind och grov sjö jämte snöbyar. Vi var två man i en liten båt. När vi genomvåta nådde läsidan av fyren, bärgades seglet och två par åror lades ut, för att mellan brotten vara redo att sätta full fart in mot det lilla hamninloppet, som det oavbrutet forsade

Dämmans fyrplats från nordväst.

i av vattenmassor som vräkte över vågbrytaren och måste ut. Då någon brottsjö tycktes försenad, spände vi våra muskler och med kraftiga årtag ilade vi in i den upprörda aggan. Ett par kraftiga årtag och vi skulle vara räddade. Då brast min ena åra och ögonblicket därefter slungades vi med hård fart mot hamnpiren. Kollisionen var så kraftig att jag kastades ur båten och drogs ut på djupare vatten, för att i nästa sjö kastas mot den isbelagda vågbrytaren, på vilken jag hjälplöst sökte klamra mig fast. Den hala isen gjorde det omöjligt att få ett fast grepp, utan jag gled åter ner i den kokande häxkiteln, med påföljd att nästa sjö förde mig utanför vågbrytaren. Med en lina om livet, i vilkens andra ände fyrmästaren och fyrbiträdet, som lyckats ta sig i land, höll fast kastade sig fyrvaktare Samuelsson ut och grep mig."

1916 tjänstgjorde tre man på fyrplatsen. Efter en svår olycka med fyrvaktare Holmgren, på liknande sätt som Folke beskrivit ovan, ökades bemanningen under vinterhalvåret till fyra man.

Hamninloppet blockerat av sten efter vinterns stormar.

På Dämman arbetade bara männen, familjerna bodde iland. Även om avståndet till Svartö inte var så långt så var Dämman under vintern ofta en isolerad plats. Under 10-talet hade man inte heller tillgång till telefon. På grund av hårt väder och is kunde det gå flera veckor innan man kunde gå iland.

Vikariatet på Dämman blev längre än vad Folke tänkt sig, hela två år. Nu var han inne i lotsverkets rullor och snart väntade tjänstgöring på Hävringe och Ölands norra udde, innan det var dags för en tjänst på fyrskeppet Utgrunden.

Fyrskeppet Utgrunden

1922 tjänstgjorde Folke för första gången på fyrskeppet Utgrunden i Kalmarsund. Det kom att bli ytterligare två vändor på Utgrunden under 20-talet. *"Utgrunden var ett litet fyrskepp, som uppförde sig allt annat än bra i hårt väder. Jag kom ombord i februari och inte förrän till midsommar skulle jag få tillfälle att komma iland. För mig blev det emellertid bara en enda dans den midsommaren. Konditionen blev i allmänhet mycket dålig hos personalen på fyrskeppen."*

Första tjänstgöringen var som kock. Det var ett besvärligt arbete då det fortfarande var ransonering efter kriget. Salt kött, sill, potatis och ärtor var basfödan i den lilla massen. Socker och smör delades ut till var och en varje söndag av fyrmästaren.

Utgrundens fyrskepp. Folke vid krysset.

Klädtvätt ombord på Utgrundens.

På fyrskeppet hade man, nu i början av 20-talet, inte tillgång till radio. Under vintertid kunde det därför ta lång tid innan man fick nyheter från land. Bristen på samtalsämnen kunde ibland kännas svår. *"Givetvis blir det samma ämne att tala om, gång efter annan, då fyrskeppet inte haft förbindelse med land på flera veckor. När någon besättningsman kommer ut från land efter sin semesterledighet medför han, förutom brev och tidningar, ett mäktigt förråd av nyheter, dock många vardagliga och för stadsbon helt obetydliga, men härute på dessa gungande komplex, komma de väl till pass"*, skriver Folke.

"I regel har varje befattningshavare var sin hytt, men i undantagsfall förekommer även tvåmanshytter. I hytten har han sitt hem, här lyssnar han under stormiga dagar till ankarkättingarnas rassel, från hanfot och ankarklyv, samtidigt som brott-sjöarnas trumslag dundrar mot fartygets överbyggnad".

Det märks på Folkes anteckningar att han inte riktigt fann sig till rätta med livet ombord på Utgrundens. Han var ju bara i tjuugoårsåldern, så någon riktig fyrskeppsman blev han inte. Men visst hade man också rätt skoj ombord ibland. Folke berättar om den hund man hade ombord som hette Som Du. När lotskapten Sundholm kom på inspektion och frågade vad hunden hette och fick svaret Som

Du, blev han så förgärd att han först krävde att hunden skulle dränkas, men sen nöjde sig med ett löfte om namnbyte på hunden. Ett annat skämt ombord som Folke skrivit om är, när fyrmästaren, som var en äldre jovialisk herre, en natt iscensatte ett "svartsjukedrama". Ett av fyrbiträdena, Johan Holmberg, hade sin stora förälskelse inramad i en mäktig ram i sin hytt. På natten hade fyrmästaren smugit in i fyrbiträdets hytt, medan Johan vistades på däck, tagit bilden och placerat den i famnen på den tungt sovande fyrvaktaren, som några minuter senare skulle purras av Johan för att ta över nästa vakt. Hade Johan nu fått en ny rival? Det blev stor uppståndelse. Skämtet upprepades innan fyrmästaren upptäcktes.

Femörehuvud

Mellan 1925-28 tjänstgjorde Folke på Femörehuvud vid inloppet till Bråviken. Bemanningen bestod bara av två man. Fyrmästare Bark var en hård chef, som satte skräck i Folke. Men tjänsten på Femörehuvud hade också sina fördelar. Fyren låg på fastlandet vilket erbjöd möjligheter till ett socialt liv som inte varit möjligt på Dämman eller Utgrundens. Folke började uppvakta den då blott 17-åriga Brita Sjöstedt, som bodde på Femöre med sina föräldrar. De blev

Hela personalen med fruar och barn på Sandön. Folke och Brita står i mitten och håller varandra i hand.

ett par, förlovade sig och gifte sig 1931, då det bar iväg till Gotska Sandön. Men innan dess hann Folke med ett par kortare tjänstgöringar på Spårö utanför Västervik och en kort tid på Dämman igen.

Gotska Sandön

Efter 15 år som extra tjänsteman fick Folke i maj 1931 äntligen en fast tjänst i lotsverket som ordinarie fyrbiträde på Gotska Sandön. Det är onekligen en viss skillnad på dagens 6 månaders provanställning i privat, kommunal och statlig tjänst innan man blir fast anställd.

På 30-talet var det mycket folk på Sandön. Under fyrmästare Ekman tjänstgjorde sex man. Alla var gifta, det var ett krav på den tiden, och flera hade barn. Det hade tidigare funnits en skola på Sandön, men den var nu nedlagd och barnen inackorderades iland. Nu kämpade man för att återfå en lärarinna till ön. Efter att man lyckats få ecklesiastikminister Engberg och några riksdagskvinnor

att besöka ön, så fick man åter en ny ung lärarinna.

Folke och Brita stormtrivdes från första stund med både människor och naturen. *"Var man inte naturälskare innan man kom till Sandön, så blev man det här"*, skrev Folke. Naturen på Sandön var och är fantastisk. Inte minst skogen med höga tallar, idegran, hassel och urgamla ekar. Här fanns lingon, blåbär och svamp. Utanför bostaden anlade de en fin täppa där potatis och grönsaker odlades. Det kunde behövas, eftersom man bara fick proviant en gång i månaden.

1934 föddes min syster Lisbeth. Då hade Brita varit i land tre månader före beräknad nedkomst, vilket var ett krav från lotsverket. Men hon var snart tillbaka på ön med den veckogamla flickan.

Kontakten med släkt och vänner blev av naturliga skäl rätt begränsad. Det gällde att hålla kontakt genom brev. Telefonlinjen, som var tillgänglig i tre 10-minutersperioder varje dag, användes

Anders Wigsten rakas av August Sjögren och fyrmästare Oskar Ekman. Folke sittande t.hö. rakas av Ragnar Wigsten och Harry Ekman. Jägmästare Åke Lundberg i bakgrunden.

bara för tjänsteärenden, proviantbeställningar och i nödfall som vid olycksfall eller svår sjukdom. Tyvärr råkade Folke ut för två svåra olyckor på Sandön och då var telefonen en nödvändighet. I samband med att proviantbåten i hårt väder skulle angöra ön skadade Folke sig så svårt att båda benpiporna i ett ben splittrades. Innan tjänstefartyget Vega, som låg i Sandhamn, hann fram och föra honom iland och sedan med ambulans till Serafimerlasarettet, gick det 36 timmar. Vid ett senare olyckstillfälle, tog det beroende på hårt väder, hela fyra dygn innan Folke kom till lasarettet i Visby. Då hade Brita, med hjälp av telefonkontakten med lasarettet, lyckats sy ihop såret i tinningen med elva stygn.

När Folke och Brita 1938 lämnade Sandön för Svartklubben, var det med visst vemod. De talade ofta om sina år på Sandön som de bästa åren under ett

långt fyrliv. Att flytta sitt bohag från Sandön var ingen lätt sak. Alla möbler måste spikas in i trälårar, transporteras till stranden, lyftas ombord på en mindre båt, innan de kunde hissas ombord på lotsångaren för vidare transport norrut.

Bjuröklubb

Folke med några inkallade flottister framför Bjuröklubbs fyr.

Efter ett drygt år på Svartklubben hade Folke sökt tjänsten som fyrvaktare på Bjuröklubb och fått tjänsten. Nu bar det alltså iväg långt norrut. Det var ofärds-tider. Den 1 september anföll Hitlers armé Polen. Sovjetunionen ville skydda sina intressen i Balticum och gick till motattack den 17 september. Sovjet begärde att Finland skulle upplåta sitt territorium för ryska baser. Då Finland avböjde detta anföll Sovjet Finland den 30 november. Sovjet besatte Karelen och

Finska flyktingar vid Bjuröklubb.

Fyrpersonalen tillsammans med flottister, Brita och lilla Lisbeth.

hundratusentals finnar flydde. Många gav sig iväg i små båtar över finska viken. Flera landade vid Bjuröklubb.

I tillägg till fyrvaktartjänsten fick Folke ansvar för den lilla bevakningsstation med 5-6 man som flottan nu förledades till Bjuröklubb. Brita skulle ansvara för mathållningen. De inkallade bidrog trots det näraliggande kriget till en glad och god stämning på fyrplatsen. Även om både Brita och Folke var sörlänningar så trivdes de gott med västerbottingarna.

Bjuröklubb ligger ju på fastlandet, så när Brita blev gravid igen kunde hon stanna kvar på fyrplatsen tills det var dags att åka in till sjukstugan i Bureå. Den 23 september 1944 föddes under-tecknad.

Uppsala Observatorium på Bjuröklubb vid solförmörkelsen den 9 juli 1945.

I maj 1945 var kriget slut och de inkallade hemförlovades. Men snart blev det nytt liv på fyrplatsen. Den 9 juli skulle det bli total solförmörkelse i övre Norrland och Uppsala observatoriet under ledning av Åke Wallenqvist ledde en stor expedition som stationerades vid Bjuröklubb. Stora teleskop monterades upp och flera tekniker anlände.

Några dagar efter solförmörkelsen var hela familjen Augustson på väg söderut till Björns fyr i norra Öregrundsgrepen. Folke hade fått sin första tjänst som fyrmästare där.

Björn

Björns fyr med mistsignal-anläggningen till höger.

Björn ligger mellan Örskärs och Eggegrundss fyrar och är en rätt karg ö med sparsam vegetation. Det är mycket grunda vatten och flera skär och småöar mellan fastlandet och fyrplatsen. Fyren låg högst upp på ön, på berget. På den här tiden var fyren sammanbyggd med fyrvaktarbostaden. Bredvid låg huset för mistsignalering. Fyrmästarebostaden låg ner mot den lilla hamnen och var omgiven av lite grönska.

Eftersom fyren ännu inte var elektrifierad, fick fyrpersonalen, som bestod av tre man, gå vaktskift om fyra timmar vardera när fyren eller mistsignaleringen skulle hållas igång. Mistsignaleringen

Björns fyrplats 1949.

drevs av två dieselmotorer. Brölandet kunde bli rätt påfrestande när tjockan låg kvar flera dagar i sträck.

Folke hade en ruffad motorbåt med tändkulemotor. Med den gick personalen i land, någon tjänstebåt fanns inte, de tre distansminuterna till Fågelsundet. Användningen av egen båt kompenserade lotsverket då med 1:50 i månaden. Under vinterhalvåret var vattnen ofta isbelagda men inte alltid var isen stark nog för att våga gå på. Då sköt man ekan framför sig och jumpade i när isen brast. I Fågelsundet hade fyrapersonalen en liten bod med sina cyklar så att man kunde ta sig de 4-5 km till närmaste handelsbod i Hjälminge. Det var ett heldagsföretag att gå iland för att hämta post och skaffa proviant.

Min syster Lisbeth inackorderades först i Tierp och senare i Gävle och kom egentligen bara hem på loven. Några lekkamrater fanns inte på Björn så jag fantiserade och lekte för mig själv när jag inte var med i de vuxnas arbete. Vi

fiskade t.ex. rätt ofta på Björn. På den tiden fanns både torsk, sik och strömming i vattnen utanför Björn. I vikarna närmare land fanns gädda och abborre. Sumpen nere i hamnen var sällan tom.

Tjänstgöringen på Björn var rätt påfrestande och Folke började få allt svårare att sova och hans hälsa började försämrans. Ofta fick Brita rycka in och ta hans vakt. Nu ville Folke komma iland och sökte tjänsten som fyrmästare på Morups Tånge på västkusten. Morups Tånge var visserligen en tredje klass fyr med mindre betalt än tjänsten på Björn, men nu hade han fått nog av det slitsamma livet på Björn.

Morups Tånge

Morups Tånge är en ståtlig fyr. En av våra få stora landbaserade fyrar. Den ser ut som jag tror de flesta tänker sig en fyr. Nästan 30 meter hög, vit med svart band. I lanterninen finns en praktfull lins med mer än 200 prismor och en 1000 watts lampa som gav 44000 normalljus

Morups Tånge sedd från stranden.

i den vita sektorn. Våren 1951 då vi anlände från ostkusten såg fyren allt annat än vit ut – snarare grå. Men året därpå inledde lotsverket en renovering av både fyren och fyrmästarbostaden. Fyren sandblästrades, betongsprutades och målades. Bostaden fick rinnande vatten, vattenklosett och ny kokspanna.

Fyren ligger på en landtunga en kilometer från Glommens fiskeläge där det fanns postkontor och två livsmedelsbutiker och bara nio kilometer från Falkenberg. "För att vara en fyrplats är detta ett paradis" tyckte Folke. Som naturintresserad njöt han av det rika fågellivet på platsen. Gravänder lade sina ägg under ett av förråden, hämplingar häckade i trädgården och tusentals vadare landade i viken nedanför fyren.

Morups Tånge var på sommaren ett uppskattat turistmål och det passade Folke väl. Han älskade att berätta om fyren och om utsikten över det halländska landskapet, när man väl bestigit de 111 trappstegen till fyrens altan. Folke

var en duktig och entusiastisk berättare både i tal och skrift. Han började hålla föredrag i olika föreningar, ofta om livet på Gotska Sandön, som var den fyrplats han kom att hålla av mest av alla. Morups Tånge var enmansbetjänat vilket innebar att tjänstgöringen var mycket bunden men ändå relativt lätt då den inte var förenad med nattvakter. En automatisk larmanordning utlöstes om det var något fel med fyrljuset. Under vinterperioden var det varken turister eller

1952 renoverades fyren.

ornitologer runt fyren och då fick han tid att utveckla sitt stora intresse som var att arbeta med silver, mässing och tenn. Lampetter, ljusstakar, gardinrosetter, armband och smycken hade han hamrat fram ända sedan sin tid på Dämman, men nu kom det att uppta en stor del av hans lediga tid.

Efter 120 år avbemannades Morups Tänge 1962 då fyren automatiserades. I en intervju med Göteborgsposten förkla-

rar Folke, *"Människan har snart spelat ut sin roll i fyrväsendet. Hela kåren är ställd på avskrivning. Varje fyrmästare som de närmaste åren avgår med pension lämnar en automatiserad fyr efter sig."*

När Folke med pension lämnade sin tjänst på Morups Tänge i juli 1962 var det slutet på ett långt fyrliv. Han kunde då sannolikt inte ana att flera fyrar längs våra kuster snart skulle släckas helt.

Utflykt till sydöstra Gotland 24 april 2010

Jan Ströberg

Utflyktsdeltagarna vid Tomtbod fiskeläge.

13 personer samlades lördagen 24 april kl 09.30 vid **Ljugarns fyr**. Undervegen och Eva Östman höll i det hela. Vi begav oss först till Ljugarns kummel som är beläget inne i skogen söder om Ljugarns samhälle. Kumlet är överlämnat till Alskogs hembygdsförening på 1980-talet. Det såg ut att vara i någorlunda skick. Därefter gick färden till **"Nabben"**, ett fiskeläge beläget innanför Laus holmar. Därifrån kunde vi beskåda Lausholmar fyr tillsammans med en hel del vitkindade gäss som häckar på Laus holmar. Solen hade då kommit fram och värmdde gott.

Vidare gick färden till **När fyr** där vi gjorde ett besök i fyren. Vi hade en

härlig utsikt över Närsholmen. Där intog vi också medhavd matsäck.

Efter måltiden och i en strålande sol begav vi oss till **"Tomtbod fiskeläge"** med sina fantastiskt vackra fiskebodar, en del med skiffertak. Vi kunde se **Tomtbod kummel** där vi stod. De flesta hade aldrig tidigare besökt platsen, som är väl värd ett besök.

Kosan ställdes vidare mot **Ronehamn** där vi tog en promenad inom ett naturområde söder om Ronehamns samhälle. Vid en utsiktplats kunde vi beskåda **Getoskär, Langårds och Grölingbos kummel**. Vidare såg vi **Ronehamns angoringsfyr** och **Austergrundskummel**. Färden avslutades vid **Hus fiskeläge** strax norr om hamnen där ordföranden Stig Gabrielsson berättade om lysstängerna och de nyligen renoverade fotogenlyktorna från 1860.

Klockan var nu sen eftermiddag och vi skingrades. Den här resan gick inte så mycket i fyrarnas tecken men vi värnar ju även de gamla sjömärkena, som inte får rasa samman.

Kassunfyrbyggen i Lysekil

Berättat av *Bror Martinsson*. Nedtecknat av *Leif Elsbj.*

Foto: Bror Martinssons album och Leif Elsbj.

Bror Martinsson från Lysekil har utfört elektriska installationer och reparationer bland annat på fyrarna Svinbådan, Kalkgrundet, Oskarsgrundet SW och NE, Brandskärsflak, Dynabrott, Väderöbod, Hållö, Paternoster, Tylögrund och Trubaduren.

Lysekil kom att bli en av de orter där man byggde kassunfyrar för Sjöfartsstyrelsen. I södra hamnen kom ett antal kassunfyrar att byggas. Pinhättan, Brandskärsflak och Dynabrott kom att utgöra bottenfasta nytillskott. Svinbådan, Kalkgrundet, Trubaduren samt Oskarsgrundet SW och NE kom att ersätta befintliga fyrskipp.

Bakgrunden var att på 1950-talet var personalkostnaderna en tung utgift för Sjöfartsstyrelsen. Ett fyrskipp fordade en personalstyrka på c:a 10 man medan en bottenfast fyr kunde vara obemannad. Man beslöt därför att ersätta fyrskuppen med bottenfasta fyrar i den takt som ekonomin tillät. Till stöd för detta kom betydelsefulla bidrag från arbetsmarknadsstyrelsen.

En plats, där man kunde bygga en kassunfyr, hade som krav att den skulle erbjuda minst 5 meters vattendjup och ha tillräckligt stora ytor runt omkring för att tillåta uppläggning av material. Töre vid Bottenviken c:a 8 mil väst om Haparanda uppfyllde detta. Det gjorde även

Bror Martinsson berättar om då han kopplade ström till fyrar.

området vid Jävre-Sandholmen vid Piteå liksom Grötökajen i Lysekil. 1957 sjösattes en kassunfyr vid Grötökajen. Det var Pinhättan. Den var byggd i plåt och placerades vid Barsebäck.

På 1960-talet hade Lysekil ett svårt läge på arbetsmarknaden. Många var arbetslösa och gick och stämplade. Basnäringarna fiske, konservindustri och stenhuggeri hade svåra tider. Den politiska ledningen i kommunen reste till Stockholm för att be regeringen om hjälp.

Svinbådan i Öresund

Uppvaktningen av regeringen gav som resultat att fyren Svinbådan skulle byggas i Lysekil. Fyrskppsstationen Svinbådan låg i Öresund i jämnhöjd med Höganäs. Där hade sedan 1866 ett fyrskipp legat stationerat. Tiden var nu kommen att ersätta fyrskippet med en obemannad, bottenfast fyr.

1958 började Svinbådans kassunfyr att byggas vid Grötökajen i södra hamnen i Lysekil. Ungefär samtidigt byggdes på Jävre-Sandholmen vid Piteå tvilling-

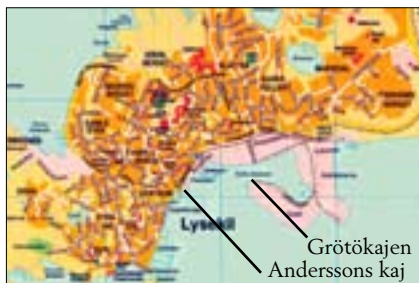
fyren Nordvalen. Dock kom Nordvalen att även utrustas som radiofyr vilket Svinbådan inte gjordes.

Svinbådan och Nordvalen var s.k. teleskopfyror. Det innebar ett nytt sätt att bygga fyror på. I princip byggdes fyren färdig vid kaj, bogserades ut och sattes på plats. Kassunen fylldes med barlast. Tornet lyftes upp och göts fast. Metoden var patenterad och uppfanns av civilingenjör Robert Gellerstad, som var byråchef i Sjöfartsstyrelsen.

Den första teleskopfyren var Grundkallen. Kännetecknande var att den mest arbetskrävande delen av bygget skedde på det torra. I anslutning till en kaj slogs en bädd av vertikala pälår ner, så kallade stättor. Yttersträvorna stagade i sidled under bygget. På bädden byggdes en platta som blev kassunens botten. Fyren byggdes sedan med hjälp av glidform. Vid gjutningen med betong skedde arbetet dygnet runt. Man arbetade i skift. Betongen blandades på plats. Sand, cement och vatten säckades för hand i fyra s.k. tombolor. Blandningen kördes därifrån med skottkärra upp till glidformen. Det gällde att hålla balansen uppför träställningarna. 1700 ton betong kördes i skottkärra. Arbetet med Svinbådan flöt på bra och inget olycksfall inträffade.

Bygget av Svinbådan var kostnadsberäknat till 1,7 miljoner kronor. Det påbörjades i februari 1958. Sedan dess arbetade ett 30-tal man på bygget. Arbetsstyrkan utgjordes av beredskapsarbetare bestående av byggnadsarbetare, armerare och elektriker från hela kommunen. Arbetet i Lysekil leddes av 1:e byråingenjör Arne Hallgren.

Det inre tornet bestod av 8 våningar. Vid sjösättningen stod det nedfällt och dolt i det centrala schaktet i bottenkassunen. När fyren var på plats lyftes tornet 15 meter med hjälp av klättrande

Vid Grötökajen skedde byggena och vid Anderssons kaj gjordes viss komplettering.

domkrafter och genom att fylla vatten i schaktet.

Fyren sjösattes komplett med fyrbelysning, mistsignalering och reservaggregat klara och avprovade. Ingenjör Erik Andersson hade ansvaret för de elektriska installationerna. Han var chef för Sjöfartsverkets elektrobyrå. Installationerna utfördes av Lysekilselektrikerna Bror Martinsson, Sven Olof Sandberg och Mats Karlsson.

När den obemannad fyren väl kommit på plats strömförsörjdes den normalt via kabel från land. Vid behov fick den reservkraft via två dieselmotorer om vardera 35 hästkrafter. De drev var sin generator. Om strömmen från land skulle utebli startade den ena automatiskt. Skulle den falla tog den andra automatiskt vid. Om även den misslyckades fanns reservbatterier.

På toppen av fyrornet fanns en helikopterplattform. Det hade visat sig värdefullt med en sådan då vädret inte alltid tillåter att man kan ta sig till eller från fyren med båt. Helikopterplattan var 8,5 meter i diameter. Runt den fanns ett galvaniserat galler som stack ut ytterligare 2 meter för att ge skydd.

Den översta våningen av kassunfyren innehöll själva fyrlyset. När fyren var på plats kom detta att vara placerat

26 meter över havet. Det hade vita ledande sektorer samt gröna och röda ej ledande. Lysvidden var 11 Nm. Fyrljuset var av så kallat spaltsektorljus. Det innehöll alltså ingen fyrlin. Det bestod av ett flertal "tågstrålkastare" som genom att tändas och släckas i sekvens gav ett ljussken som svepte horisonten runt.

Ett par våningar längre ner var mist-signaleringsen installerad.

Sjösättningen ett folklustspel

Vid sjösättningen var fyren över 20 m hög och så gott som helt klar. Sjösättningen var ett evenemang som drog en stor publik. Omkring 2000 personer kantade kajerna och blev vittne till det spektakulära plasket. Eleverna i stans alla skolor hade fått ledigt dagens sista lektionstimmar för att kunna beskåda evenemanget. Ett antal gäster hade bjudits in, inklusive personal från det danska fyrväsendet. TV från Göteborg var på plats och filmade.

På fredagen kl 13 var det visning av fyren för de inbjudna gästerna. Kl 15 skulle sjösättningen ske. Då var det kommunalborgmästare Nils W. Granqvist som tryckte på knappen. Han utlöste sprängladdningar som satt på ytterstråvorna. Därefter började en hydraulisk domkraft att pressa på fyren sidledes med 80 tons kraft tills de vertikala ståtorna med ett väldigt brak gav efter och fyren med en stor svallvåg neg ner i vattnet. Den gick i sjön kl 15.19. Det kom en spontan applåd från åskådarna. På fyrens helikoptertak hissades flaggan automatiskt. Strax därpå tändes fyrljuset och mist-signaleringsen satte igång.

Generaldirektör Widell vid Sjöfartsstyrelsen antydde vid sjösättningen att om arbetsmarknadsstyrelsen skulle ställa ytterligare medel till förfogande så skulle det bli fler kassunfyrrar byggda

Svinbådans kassunfyr orsakade en ordentlig svallvåg vid sjösättningen.

i Lysekil. Och det kom det att bli. Det blev 1961 tre fyrrar som skulle placeras i Flintrännan i Öresund. Det var Kalkgrundet, Oskarsgrundet NE och Oskarsgrundet SW. De kom att ersätta fyrskeppen Kalkgrundet och Oskarsgrundet. Därtill kom Trubaduren (1963-1964) utanför Göteborg. Den kom att ersätta Vinga fyrskepp.

"Parkeringsen" av Svinbådan

Efter sjösättningen fylldes bottenkassunen på Svinbådan med c:a 450 ton barlast av betong för sjöturen till den slutliga platsen utanför Höganäs i Öresund. Arbetena där hade varit klara sedan 1 juli. Man hade då bland annat fyllt och planat ut sjöbotten. Bogseringen dit kom dock, på grund av vädrets makter, att ske först följande år.

Väl på plats sänktes kassunen försiktigt och förankrades. Bottenkassunen fylldes med betong tills den blev en

Kassunfyrarna Brandskärs flak och Dynabrott förtöjda vid Anderssons kaj i Lysekil.

enda stor klump. Fyren fick ganska imponerande data: Total vikt på plats mellan 5000 och 6000 ton. Total höjd 40 m. Vattendjup 14 m. Fyrljusets höjd över vattenytan 26 m.

Brandskärs flak och Dynabrott

För att utmärka inseglingen till raffinaderiet i Brofjorden, strax norr om Lysekil, byggdes totalt tioalet nya fyror. Inseglingen betecknades av lotsarna som två raksträckor med mellanliggande svag böj.

De två största nya fyror var kassunfyror Brandskärsflak och Dynabrott. Båda hade byggts i Piteå. De hade sedan bogserats runt nästan hela den svenska kusten. Vid ankomsten till Lysekil förtöjdes de vid Anderssons kaj i södra hamnen. Där gjordes de färdiga. Bland annat hade dieselmotorerna skurit. Vid bogseringen lutade tornen och motorerna hade då inte fått tillräckligt med smörjning. De hade under bogseringen använts för att ge ström till lanternorna.

Att sänka kassunerna på sina fundament är ett arbete som kräver stor precision. Man väntade därför in lämpligt väder för transporten den sista biten. Fyror bogserades på plats i inloppet till Brofjorden sensommaren 1972. Brandskärsflak var först ut på plats. Dynabrott ett par veckor senare

Bror Martinsson kontrollerar en elarmatur på helikopterplattan på kassunfyren Brandskärs flak. I bakgrunden syns toppen på kassunfyren Dynabrott.

För att ha den ljusa delen av en arbetsdag på sig började bogseringen redan på natten. Vid avgång klockan två på natten var man framme vid femtiden. Vid tiotiden var man klar för sättningen på den i förväg iordninggjorda bädden av makadam. 12 stål i varje fundament som hade förankrats i urberget passades in. Därefter fylldes utrymmet under fyren med betong under tryck för att den skulle få fäste mot berget.

Elektrikern Bror Martinsson

Bror Martinsson är yngst i en syskonskara på 9 barn. Pappan arbetade på bryggeriet i Lysekil. Där var han maskinist och skötte bland annat ångmaskinen. Familjen bodde på Kronberget där de hade strävat ihop till ett eget hus. För att få ekonomin att gå runt hyrde de ut

Bror Martinsson och Ingvar Persson monterar ljus i fyren på lotsutkiken i Lysekil.

övervåningen. Själva bodde de i bottenvåningen. Mamman var kyrklig och såg till att barnen gick i gudstjänsten.

1947 fick Bror sin första anställning. Det var hos elfirman Elektro Klint & Tingren i Lysekil. Han började som springpojke för att avancera till lagret och sedan till verkstaden.

1959 kom han via firman i kontakt med Sjöfartsverket, som både byggde nya och underhöll befintliga fyrar. Det blev jobb vid bygget av Svinbådan vid Grötö. Sedan blev det mer arbete på olika fyrplatser.

1965 var Bror på Väderöbod och på Väderöarna. Där byggde man nya maskinhus, fyr och vägbelysning. Transporterna gjordes med lotsbåt. Det gjordes även när vädret inte var det bästa.

1973 var Bror på Brandskärsflak och Dynabrott då de färdigställdes. Han har även installerat ljus i de andra fyrarna i Brofjorden liksom han även utfört arbeten på fyrplatserna Hällö, Paternoster, Tylögrund och Trubaduren.

I sin ungdom var Bror en duktig idrottsman. Som aktiv pensionär håller han fortfarande på med tennis. Bror har många hobbies. Bland annat är han en duktig silversmed.

Telefon från Väderöbods fyrplats.

Fyrmodell tillverkad av Bror Martinsson.

Det var stimulerande att få träffa denne vitale och spjuveraktige 78-åring och få höra honom berätta.

Telefonväxel från Väderöbods lotsstation.

Viskärs fyr sommaren 1901

Ur *Gösta Heijkorns* memoarer

Sammanställt av barnbarnen Maria Djurskog och Margetha Lihnell-Djurskog

**Gösta Heijkorn föddes 1881
och dog 1954.**

**Han var bergsingenjör, musiker
och konstnär.**

Sommaren 1901 behövde jag en tids stillhet och ro, ty jag skulle läsa in min stora mekanikkurs på Tekniska Högskolan och tentera på den framemot hösten.

Jag minns att jag någon gång i början av juli anlände till Arkösund med en Göta-kanal-båt.

Jag logerade några dagar på ett pensionat – hvad det hette minns jag ej längre. Några mycket dunkla synminnen har jag kvar av en trevlig veranda, där vi åto. Men detta ställe som ju skulle leva på sommargäster, blev mig alldeles för dyrt, så jag måste försöka se mig om efter något billigare ställe att bo på under den månad som jag hade anslagit åt vistelsen i dessa ljuvliga bygder.

På pensionatet gjorde jag bekantskap med en läroverkslärare som skaffade mig en förmånlig och rysligt billig inackordering på Viskärs fyr, som ligger på en liten klabbe på utsidan av den jämförelsevis stora Arkön, på hvilken lotsstationen är

belägen. Viskär kan man ro rundt på en kvart eller så omkring. Och det ligger alldeles ute mot havet.

Där ute residerade fyrmästare Malm med fru och trefärgad katt. Och bättre ställe hade jag ej ens kunnat drömma om att få tag i. Här fick jag vara fullständigt ostörd, här hade jag studiero och havets storslagenhet alldeles inpå mig. Fyrmästaren var en utomordentligt "rejal" karl av den trygga, på vackert sätt religiösa typ, som man ofta träffar på bland fyrfolk. Och fyrmästarfrun – ja, hon var välvillig och snäll och lagade bra mat åt mig, och mer kunde man väl inte begära.

Så särskildt isoleradt var det ju ingalunda. Det tog ingen lång stund att komma in till Arkösund. Och strax intill hade ju Arkösundslotsarna en av sina båda utkikar. Så inte kan man just tala om någon isolering i jämförelse med den som förekommer på så många andra fyrplatser, men i alla fall voro vi oftast

ensamma på skäret och kunde vara fullständigt ogenerade.

Viskärs fyr är – eller var åtminstone på denna tid – en s.k. blixtfyr. Den blixtrade till mycket hastigt med ovanligt långa mellanrum. Fyrapparaten utgjordes av en stor blankpolerad parabolisk spegel, som gick rundt, således både inåt land och utåt havet. Och såvidt jag minns, kom blixten blott en gång i minuten, hvilket långa uppehåll gjorde att sjöfolket hade svårt att taga pejling på fyren. Då man var ett stycke ute till hafs, återfann man aldrig fyrljuset på samma plats där man sist såg det blixtra till, hvilket lär vara en mycket allmän företeelse i fråga om fyrar. Sjöfolket var av den orsaken missnöjda med fyren, och jag tror, att den i senare tid blivit ombyggd. Nu blixtrar den visst var femte sekund.

Själva fyren bestod av ett litet hvitt kantigt – möjligen 8-kantigt – torn, c:a 11 meter högt, sammanbyggt med fyrmästarens stuga på sådant sätt, att man genom stugans gavel ut mot havet

kunde direkt komma ut i torntrappan, som gick upp till lanterninen. Jag minns, att fyrmästaren från sin säng i sängkammaren medelst spegelanordningar kunde se om fyren fungerade som den skulle. Han fick ju inte slumra til, om han hade vakten – han turade om med sin fru – men han brukade lägga sig och hvila på nätterna.

Högst uppe kring lanterninen var en gångkrans, uppbyggd på järnkonsoler, med räck omkring. Där gick fyrmästaren rundt hvarje dag och putsade fyrens rutor som måste vara skinande klara.

Häruppe brukade jag sitta på kvällarna med fyrmästarens långtub och betrakta fartygen långt ute till hafs. Arköbådan med sitt höga sjömärke låg långt utanför i havet, och där fanns också en fyr – inseglingsfyr till Arkö. Norr ut, mot Oxelösund, såg man i kikaren Svartbådan, Stålbådan, Källskären och allt hvad de heta, dessa Bråvikens yttersta utposter ut mot havet. Hävringe syntes ju också med fyr och den höga röda båken,

som syns så ofantligt vida omkring i dessa trakter. Och ibland såg jag i kikaren de stora malmbåtarna, som från Oxelösund stävade ut förbi Hävringe för att sedan vända sydvart. Jag såg dem sedan långt ut till havs.

Ofta såg jag Arkö lotskutterm, där den låg långt ute till havs och passade på fartyg, som skulle in i Arköleden. Flera gånger fick jag följa med lotsarna ut i lotskuttern och det var ju en sensation för en tjuugoåring som inte tidigare varit med om dylika seglatser till havs.

Strax innanför Viskår, på själva Arkön, stod den vida omkring och långt utåt havet synliga Arkö båk, som tjänstgjorde som sjömärke. Arkö båk syns bl.a. ända till Oxelösund, tvärs över Bråviken. Båken utgöres av ett högt, smalt torn av tre väldiga mastträd, upptill förenade under ett litet tak, på hvilket man kunde komma ut genom en liten lucka. Tornets nedre del var oinkläddt, men den övre halvan var inklädd med rödstrukna bräder. Några fönster fanns emellertid

inte och som tornets översta del var rätt trång, så var där rätt mörkt, i synnerhet om man kom dit upp direkt från solljuset utanför. På skrangliga stegar kunde man taga sig upp invändigt, och man kunde sitta på taket, om man hade goda nerver och inte anlag för svindel. Någon räck existerade inte, och tornhöjden var rätt avsevärd. Utsikten däruppfån var utsökt.

En gång fick jag följa med en av lotsarna över Bråviken ända till Oxelösund. Det är c:a 2 mil över. Första delen av resan – medan vi ännu befunno oss i Arköarkipelagen – hade vi rätt så bra vind, men sedan mojnade det ur och blev fullkomligt blickstillt. Men tro icke, att havet fördenskull låg spegelblankt. Nej, dyningen var våldsamt efter tidigare rådande hård blåst, och väldiga blanka vågor vältrade in rakt utifrån havet. Vi gungade med fullkomligt slaka segel på de väldiga vågorna, som voro så höga, att hela segelstället försvann i vågdalarna. Det var en ganska penibel och alldeles

inte riskfri situation, ty det var så stilla i luften att vi inte ens hade styrfart. Och att klara de väldiga sjöarna var sannerligen inte lätt. T.o.m. lotsen visade ibland upp en ganska bekymrad uppsyn, och en sådan brukar ju inte bli skraj i första taget, om ens någonsin.

Jag minns att fyrmästarfrun hade utrustadt mig med delikata franskröds-smörgåsar och hallonsaft. De lågo så apettitliga i korgen under skvättbordet, men matsäcken blev orörd och jag började känna obehagliga symptom av sjösjuka. Hade det blåst kraftigt så vi kunnat segla för fullt, så hade jag säkerligen inte känt av eländet, men att sitta i fullkomlig stil-tje och guppa upp och ner på detta sätt i timtal, det frestar livsandarna förfärligt. Vi mötte midt ute på Bråviken en göta-kanalare, som såg ut att ha rätt så besvärligt i den grova sjön, trots att det inte blåste.

Hade vi fått behålla den vind vi hade från början, så hade det inte stått på förrän vi tagit oss över Bråviken. Då skulle vi ha varit framme redan tidigt på eftermiddagen. Nu kommo vi inte fram förrän i skymningen. Vi styrde in förbi Beten och angorde bryggan hos lotsarna i Gamla Oxelösund, där vi lågo på hårda träbritsar i vaktstugan över natten. Jag har ännu kvar rätt så tydliga synminnen efter detta Oxelösundsbesök. Jag ser mig själv klättrande på lotsutkikens höga steg, och jag ser lotsbåtarna nere i den lilla hamnen nedanför lotsarnas stugor.

Dagen därpå, tidigt på morgonen seglade vi tillbaka till Arkö. Och denna gång var det ingen brist på vind. Snarare tvärtom. Och smörgåskorgen vardt omsorgsfullt länsad.

Det var underbara dagar på Viskår. Jag glömmer dem aldrig. Ibland var jag med lotsarna till havs även

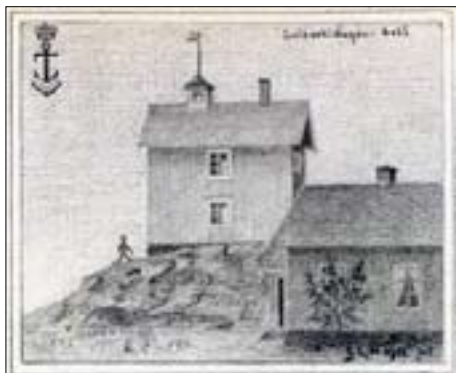
över nätterna och upplevde havet därute i olika belysningar och olika färger. Det var ett friskt liv. På kvällarna i aftonsvulkan brukade jag sitta uppe vid lanterninen, tills fyrmästaren kom upp för att tända fyren. Sedan fick man inte sitta däruppe.

Det var vackra syner att se alla fyrrarna tändas, alltifrån Kungshamn och Femören till Beten, Grässkären och Häveringe. Arköbådans fyr låg ju rätt ut mot havet. Från Häradsskär kunde man någon gång se skenet, men själva fyrlyuset kunde man ej se. Det var litet för långt dit ner.

Så kom emellertid augusti och den härliga vistelsen på Viskår stod inför sitt slut.

En söndagsmorgon seglade fyrmästaren med mig in till Arkösund, där jag skulle ta tåget in till Söderköping. Vi kommo tidigt till Arkösund, så jag hade minst ett par timmar på mig till att flanera omkring i samhället, där Norrköpingsnoblessen redan då hade sina pam-piga sommarchateauer.

Vill du läsa mer om Gösta Heijkorn och hans memoarer kan du göra det på <http://heijkorn.blogspot.com>.

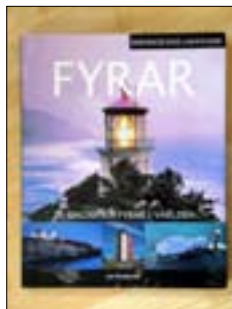

Lottsvaktstugan på Arkö

Boktips

Människans underverk - Fyrrar, 75 magnifika fyrrar i världen

Författare till denna praktbok är **Ian Penberthy**, en författare med många strängar på sin lyra. Gemensam nämnare är ögonfröjd. Som underrubriken anger handlar denna bok om ett antal magnifika fyrrar från världens alla hörn. Varje fyr presenteras på ett helt uppslag. En pampig helsidesbild i format c:a 30 x 36 cm åtföljs på den motsatta sidan av text och bilder. Fyrens placering visas med en satellitbild över jordklotet samt en överblick över närområdet.

Boken har många värdefulla egenskaper. Texten är informativ och lättläst. Bilderna är fantastiska. Den största tillgången hos boken är kanske den att man bara njuter och försvinner bort i tankens värld.

Boken har 160 sidor och hård pärm, publicerad 2009 av Bokförlaget Sjöbris, ISBN 978-91-976603-5-8. Pris i handeln 235-350 kr. **Specialpriset 220 kr + frakt 36 kr** gäller för Fyrsällskapets medlemmar. Beställ via förlagets hemsida www.bokforlagetsjobris.se eller Bokförlaget Sjöbris, Söderarmsvägen 25, 121 54 Johanneshov. Tel: 08 - 648 16 54. Uppge medlemskap i Svenska Fyrsällskapet för att få rabatten på 40 kr.

Leif Elsby

Öregrund och fyrarna

Det finns inte många fyrvaktare kvar i Sverige men antalet fyrguidar ökar glädjande nog. Vid den internationella fyrdagen tredje helgen i augusti visas ett sjuttioal fyrrar varav några är öppna för visning även på annan tid under året. En av de fyrrar som man kan besöka och få guidade turer på är Djurstens fyr på Gräsö vid Öregrund. **Fredrik Abrahamsson** som är fyrguide och kaféarendator där sedan 2006 har i år kommit ut med boken "*Öregrund och fyrarna*"

Boken handlar, som titeln säger, om sjöfartsstaden Öregrund och några av fyrarna i området bl.a. Djursten och Örskär. Författaren skriver i förordet att syftet med boken inte är att skriva en uppslagsbok om fyrplatserna utan att ge en personlig skildring av staden och några av fyrarna i närområdet. Självklart har Djurstens fyr en framträdande plats bland de beskrivna fyrarna och i ett kapitel beskrivs också hur det är att ta emot mellan 150-200 gäster per dag som kommer för att beskåda fyren och dricka kaffe och äta nybakat bröd.

Här kan man läsa om Öregrunds historia och också om några av de vackra och pampiga sommarhusen i Öregrund som byggdes i slutet av 1800-talet. Örskärs fyr och dess historia beskrivs och bland annat skildras Örskärsolyckan juldagen 1877 då 15 personer från ön omkom på väg från julottan i Gräsö kyrka.

Fyrskippet Västra Banken finns sedan 1970 att beskåda i Öregrund och har blivit något av en symbol för Öregrund. Hur det gick till när Västra Banken som byggdes 1901

ankrade för gott i Öregrund kan man läsa mot slutet av boken.

Boken som är skriven med en personlig stil kan rekommenderas till dem som vill veta lite mer om Öregrunds och dess fyrars spännande historia och för den som vill veta ännu mer finns en bra källförteckning. Boken kostar 240 kr och har 63 sidor. Utgivare är förlaget Abrahamsson Tourism (ISBN:978-91-978812-0-3).

Hans Rutberg

Hundra år av ljus – HÖGBONDEN. Ett jubileum i ord & bild

av Kajsa G Åberg

Fyrplatsen avbemannades 1963. Bostäderna lämnades sedan åt sitt öde och förföll. Men med hjälp av många krafter återställdes fyrplatsen i ursprungligt skick och fick nytt liv som vandrarhem. Detta häfte beskriver då och nu. Häftet har avsnitten: "*Hundra år av ljus, Att bygga en fyr, Att vakta en fyr, Tornet, Fyrar, Vandrarhemmet, Naturen, Funderingar*".

Häftet är rikt illustrerat. Bilderna i färg ger en bred och detaljerad beskrivning över ö, natur, fyrplats och vandrarhem. Texten är varmt skriven samtidigt som den är informativ. Den har skrivits med kärlek.

Häftet har 20 sidor och mjuk pärm, tryckt 2009. Storleken är c:a 20 x 20 cm och kan beställas via Högbondens Vandrarhem i Nordingrå. Tel: 0613 – 230 05.

www.hogbonden.se

Leif Elsby

Östergötlands skärgård utgiven av Östergötlands länsmuseum

I denna bok, som på framsidan pryds av den vackra Heidenstammaren Häradskär, har Anders Fahlbeck skrivit ett kapitel med titeln "Häradskär, Fiske-, lots- och fyrplats".

Boken, utgiven 1994/95, är inbunden och på 245 sidor (varav Anders Fahlbeck bidragit med 12 sidor). Pris: 150 kr. Boken kan beställas från Östergötlands länsmuseum, Box 232, 581 02 Linköping.

Åsa Fahlbeck

Medlemserbjudande!!!

Köp boken ***Lysande Skärgård*** av Anders Hedin för endast 179,-/st (inkl frakt).

Lysande skärgård är boken om de klassiska fyrarna i Stockholms skärgård. Här skildras fyrarnas utveckling, från den första enkla fyrbåken på Landsort till dagens fyrtäta övärld.

Lysande skärgård är en rikt illustrerad bok med nästan 200 bilder.

Beställ boken genom att mejla till:
lysandeskargard@maxstrom.se eller
ring: 08-54504301

AGÖ en 150-årig fyr och dess fyrfolk

Anders Röstlund

Agö fyrplats. Fyrområdets framtid känns lite oviss men många besökare beundrar dess belägenhet och kulturarv.

Foto: Hudiksvallstidningen juli 2009

Fyren är belägen längst öster ut på Agö udde. Udden ligger utsatt och transporter till och från fyren är besvärliga. Många som stationerades på Agö fann platsen "gudsförgäten". Andra som kom från placeringar på platser som Draghällan kom till ett "Paradis" med möjligheter till djurhållning och odling. På ön fanns redan en fiskehamn och efter c:a 10 år kom också lotsar att placeras vid Agö udde.

Fyren bemannades till en början av en fyrmästare och en fyrvaktare, ofta med familj. Senare utökades personalstyrkan med ett fyrbiträde. Fyrpersonalen kom ofta från Öregrund eller Gräsö. Baserad på Lotstyrelsens liggare följer här en förteckning över vilka som tjänstgjort på Agö Fyr. Någon kan saknas men de flesta finns med.

Den första rovoljelampan tändes i september 1860. Fyrtypen var "Omgående spegelfyr med blänk". Förmodligen tändes fyren av dess förste fyrmästare **Göthe Viktor Coleur**. Han förordnades 1860 och blev kvar till 1863, då han avgick med avsked. Coleur efterträddes av **Hans Englund** 1863. Englund kvarstan-

nade till 1873 då han tog avsked.

Från Eggegrund kom **Eric Modin** som fyrmästare 1873. Han stannade till 1896 då han förflyttades till Storjungfrun.

Zacharias Molarin kom 1872 till Agö som fyrvaktare. Han stannade till 1886 då han förflyttades till Grans fyr (fyrmästare från jan. 1887). Samma år blev **Gustav Wilhelm Sundberg** fyrbiträde. Han befordrades till fyrvaktare 1879 och fyrmästare 1896, han kvarstod till 1900.

Erik Olof Lindfors kom till Agö som fyrvaktare 1894 och befordrades till fyrmästare 1900 efter att befattningen varit vakant några månader. Samma år i juni förordnades **Amalia Lindfors** (hus-tru?) till fyrvaktare. Hon kvarstod c:a 2 månader tills en ny fyrvaktare tillsatts. Lindfors avgick 1915.

Under perioden tjänstgjorde **P.O. P-son Sjöstedt** som fyrbiträde från 1892 och som fyrvaktare från 1900. Sjöstedt blev fyrmästare på Gran 1905.

Emil Viktor Englund kom som fyrbiträde 1900 och blev fyrvaktare 1905. Han blev sedermera fyrmästare på Grans fyr 1909.

Fyrvaktare Lars Erik Lindell *Fyrbiträde Ivar Ernst R. Karlsson*

Anders Anselm Östergren förordnades som fyrbiträde 1904 och fyrvaktare 1909. Han avgick 1914.

Nils August Olsson tjänstgjorde som fyrvaktare från april till oktober 1909.

Lars Erik Lindell kom från Högbonden och blev fyrvaktare på Agö i januari 1914. Troligen tillträdde han inte förrän 1 januari 1915. Lindell blev fyrmästare 1923. Som fyrvaktare tjänstgjorde då **Johan Oskar Andersson** från mitten av 1923 och som fyrbiträde **Ivar Ernst Rudolf Karlsson** från 1921.

Johan August Björkman kom till Agö som fyrbiträde med radiotelegrafistexamen 1927.

Johan Oskar Andersson blev fyrmästare på Draghällan 1934. Han efterträddes på Agö som fyrvaktare av **Johan Engelbert Borgström** 1935. Borgström befordrades till fyrmästare på Storjungfrun 1937 och Björkman till fyrvaktare på Agö 1937. Nytt fyrbiträde blev då **Karl Ludvig Emanuel Stenberg** 1938.

Borgström återkom som fyrmästare 1944 och Stenberg efterträddes som fyrvaktare av **Knut Valter Lund** 1949. Ny fyrmästare på Agö blev **Olof Bernhard Andersson** 1952.

Knut Lund befordrades till förste fyrvaktare 1952 och ny fyrvaktare blev samma år **Oscar Uno Molin**. Molin efterträddes av **Anders Erik Gustafsson** 1955.

Till Agö kom **Nils Erik Andersson** som fyrmästare 1958, han hade Knut Lund som förste fyrvaktare och tillförordnade **Nils Valentin Forsman** som fyrvaktare under en period från 1962. Som tillförordnat fyrbiträde tjänstgjorde även **Per Hedlund** en period.

Erik och hans fru Sonja kom att bli det sista fyrmästarparet på AGÖ. Fyren elektrifierades 1970 och avbemannades 1973. Paret Andersson bodde dock kvar som pensionärer ett antal somrar, då i den s.k "Lotsdrängstugan". Denna stuga är numera den enda stuga som bebos på fyrområdet och den ägs av två familjer Sjödin.

Sonja Anderson kom att bli över 100 år och besökte under sitt hundra levnadsår Agö för sista gången. Hon bevistade då årets "Prästhelg" i Agö hamn.

Detta var en sammanställning av de flesta som arbetat på Agö fyr under årens lopp från starten i september 1860 till avbemanningen 1973.

Nämnas kan att det inte bara är den 150-åriga Agö fyr som firas i juli 2010 utan samtidigt också det 350-åriga kappellet. I firandet deltar Svenska Fyrsällskapets ordf. Esbjörn Hillberg, som också sätter upp en plakett från sällskapet.

Fyrmästare Olof Bernhard Andersson

Fyrvaktare Johan Engelbert Borgström

Svenska Fyrsällskapet

Organisations nr: 802439-0216 Hemsida: www.fyr.org E-mail: esbjorn@hillberg.com
Fax: 031-970623 PGkonto nr: 1968 420-8 Nordea Bank Bic/Swift-code: NDEASESS
IBAN: SE92 9500 0099 6042 1968 4208

Styrelse

Ordf. Esbjörn Hillberg, Donsö Backe 16, 430 82 Donsö, tel. 031-972148
v.Ordf. Hans Rutberg, Karl Dahlgrensgatan 9, 581 82 Linköping, tel. 013-103585
Skr. Mats Johansson, Gathes väg 127, 439 36 Onsala, tel. 0300-60310
Kassör Margret Mårtensson, Indigogatan 9, 421 65 Västra Frölunda, tel. 031-288456
Tommy Asplund, Svartbäckens By 334, 136 59 Vendelsö, tel. 0731-807300
Mikael Engqvist, Norrgården 1, Västra Lagnö, 184 95 Ljusterö, tel. 08-5424 3454
Lennart von Post, Betesvägen 23, 871 53 Härnösand, tel. 0611-18790
Ulf Schloss, Alphyddevägen 8, 4 tr., 131 35 Nacka, tel. 08-716 7492
Dan Thunman, Malma Bergsväg 25, 756 45 Uppsala, tel. 018-303932

Webmaster

Bertil Östling, Kärrgränd 5, 162 46 Vällingby, tel. 08-761 6109,
e-mail: bertil.oestling@localnet.net

Blänket - Redaktion

Redaktör Maria Elsby, Terrassvägen 3, Stockevik, 450 34 Fiskebäckskil, tel. 0523-22139
Leif Elsby, Terrassvägen 3, Stockevik, 450 34 Fiskebäckskil, tel. 0523-22139

Programkommitté Stockholm

Sammank. Christer Nettelbladt, Högborgsgatan 83 5tr., 118 54 Stockholm, tel. 08-642 1776
Tommy Asplund, Svartbäckens By 334, 136 59 Vendelsö, tel. 0731-807300
Marianne Brus, Bjuröskaten 2471, 740 71 Öregrund, tel. 0173-36207
Ulla Ericson, Folkungagatan 104 2tr., 116 30 Stockholm, tel. 08-640 1730
Annika Fransén, Bondegatan 7, 116 32 Stockholm, tel. 08-694 9311
Ulf Schloss, Alphyddevägen 8, 4 tr., 131 35 Nacka, tel. 08-716 7492
Erik Sundström, Box 40, 130 39 Sandhamn, tel. 08-5715 3453
Jan-Bertil Sölvén, Sägverksgatan 80, 122 41 Enskede, tel. 08-722 7612
Rolf Wänn, Norrudsvägen 25, 137 94 Västerhaninge, tel. 08-5302 3810

Programkommitté Västkust

Sammank. Marie Tilosius, Båtsman Lustigs gata 32, 422 57 Hisings Backa, tel. 031-526165
Ulla Hillberg, Donsö Backe 16, 430 82 Donsö, tel. 031-972148
Elisabeth Kaldén, Rörstigen 2, 442 35 Kungälv, tel. 0303-13051
Mirja Lappalainen, Allhelgonagatan 3, 415 13 Göteborg, tel. 031-468677
Göran Sernbo, Rörviksgatan 35, 421 65 Västra Frölunda, tel. 031-280955

Programkommitté Sydsverige

Sammank. Anders Larsson, Hökvägen 7, 227 32 Lund, tel. 046-141436
Lennart Andersson, Granats väg 21, 231 79 Smygehamn, tel. 0410-29099
Carina Ask-Christensson, Fasanvägen 6, 232 52 Åkarp, tel. 040-464860
Jens Jernmark, Vårvägen 15, 374 30 Karlshamn, tel. 0454-17685
Åke Persson, Box 14047, 200 24 Malmö, tel. 040-493256
Håkan Thyberg, Falsterbovägen 39B, 239 33 Skanör, tel. 040-473065

Programkommitté Gotland

Sammank. Jan Ströberg, Skyttegatan 6, 621 41 Visby, tel. 0498-271523
Lars Flemström, Box 119, 620 16 Ljugarn, tel. 0498-493085
Gunnar Sillén, Storgatan 72, 624 48 Slite, tel. 0498-220251
Göran Storm, Mörtvätsvägen 23, 620 30 Slite, tel. 0498-220098
Eva Östman, Hässle Östergarn, 620 16 Ljugarn, tel. 0498-52231

Revisorer

Revisor Olle Gunnarsson, Rödeviksvägen 32, 434 92 Vallda, tel. 0300-28194
Revisor Christer Lundgren, Östra Arvidsgårdsvägen 53, 439 92 Onsala, tel. 0300-63940
Rev.suppl. Lars Nordberg, Doktorsvägen 6, 436 50 Hovås, tel. 031-912519

Valberedning

Sammank. Mats Johansson, Gathes väg 127, 439 36 Onsala, tel. 0300-60310
Leif Lehmann, Linnégatan 47, 413 08 Göteborg, tel. 031-244810
Jan-Bertil Sölvén, Sågverksgratan 80, 122 41 Enskede, tel. 08-722 7612
Rolf Wänn, Norrudsvägen 25, 137 94 Västerhaninge, tel. 08-5302 3810

Medlemsavgifter verksamhetsåret 2010

Enskild medlem bosatt i Sverige	200 kr
Ideell organisation i Sverige	250 kr
Företag/Myndighet i Sverige	1000 kr
Medlem bosatt inom Europa	270SEK, 35US\$, 25€ el. EUR 30
Medlem bosatt utom Europa	300SEK, 40US\$, 30€ el. EUR 35

Medlemsavgift för ny medlem inbetalas på PG konto nr 1968 420 - 8.

Medlemmar bosatta utomlands ombedes betala via IBAN: SE92 9500 0099 6042 1968 4208,
Bic/Swift-code: NDEASESS eller sända sedlar i valfri valuta enligt ovan i ett kuvert till
ordföranden och ej betala med check.

Medlemsavgift som betalas efter 1 okt ett år gäller även för nästa år.

OBS Om du förnyar ditt medlemskap vill vi helst att du betalar din medlemsavgift på
PG konto nr 40 07 14 - 2.

Returadress: Svenska Fyrsällskapet, Postgatan 8, 411 13 Göteborg

Dina kontaktpersoner i våra programkommittér

Stockholm

Christer Nettelbladt, Högbergsgatan 83 5tr., 118 54 Stockholm, tel 08-642 1776

Västkust

Marie Tilosius, Båtsman Lustigs gata 32, 422 57 Hisings Backa, tel 031-526165

Sydsverige

Anders Larsson, Hökvägen 7, 227 32 Lund, tel. 046-141436

Gotland

Jan Ströberg, Skyttegatan 6, 621 41 Visby, tel. 0498-271523

Hur blir jag medlem i Svenska Fyrsällskapet?

Vi vet att Blänket studeras av flera som inte är medlemmar i Fyrsällskapet. Många hör av sig för att fråga hur man blir medlem och om det är några speciella krav. Naturligtvis inte! Människor är intresserade av fyrar och Svenska Fyrsällskapet är en allmännyttig ideell förening som är öppen för alla.

Årsavgift för enskild medlem är 200:-, för företag 1000:- och för föreningar 250:-. Avgiften betalas in på PGkonto nr 1968 420-8. Uppge dina kontaktdetaljer såsom adress, telefonnummer och email på talongen så att vi kan uppdatera vårt medlemsregister. Majoriteten av medlemmarna är enskilda personer intresserade av fyrar och fyrhistoria.

Som medlem får du vår mycket uppskattade tidning Blänket i färg fyra gånger per år. Tidningen är fylld med många intressanta illustrerade artiklar och nyheter om våra fyrar.

När du har betalt din medlemsavgift sänder vi dig ett välkomstbrev innehållande våra klisterdekaler, det senaste numret av Blänket samt det senaste numret innehållande verksamhetsberättelse, medlemsmatrikel, etc.

Vi arrangerar årligen 25-30 föredrag samt kortare och längre fyrresor. Du är mycket välkommen som medlem och att delta i våra aktiviteter som du också kan läsa om på vår hemsida www.fyr.org.

Esbjörn Hillberg